

steg

Tidsskrift for kristen folkehøgskole nr 4 • 2022 • 86. årgang

Folkehøgskole for alle

NOU side 4 -18

Nomaden Hilde Maria side 24

Bistandsarbeid er ikke svaret side 44

Tom Arne Møllerbråten,
redaktør

Nå er det tid for drøfting av hva folkehøgskole skal være

Vi har fått vår nye NOU. En grundig utredning med mye spennende stoff og nye tanker. «En folkehøgskole for alle» blir løftet frem som et viktig mål vi skal strekke oss mot. Utvalget mener vi har en vei å gå. Det er lett å være enig i det, men veien til målet er likevel ikke gitt. Heldigvis har utvalget også satt ord på at mye av det vi allerede gjør i dag, også er god folkehøgskole i fremtiden. Likevel bør viktige sider ved vår drift justeres. Vi blir servert 73 anbefalinger for veien videre. Nå er det tid for grundige analyser og drøftinger av rapporten. Jeg håper skoler og lokallag setter av nok tid til dette framover. Alle ansatte på skolene bør være med i drøftingene. Målet for alle bør være å få folkehøgskolen i Norge til å bli enda bedre enn den er i dag.

NOU peker på at vi i utgangspunktet har for få elever med minoritetsbakgrunn. Vi har en jobb å gjøre for å rette på det. Da jeg begynte som lærer på Sagavoll i 2000, hadde vi en samarbeidsavtale med voksenopplæringen i de tre kommunene i nærområdet. De leide lokaler hos oss og hadde sin undervisning for unge flyktninger på Sagavoll. Men når våre elever hadde valgfag, ble voksenopplæringsklassen med oss spredt på ulike ikke-teoretiske valgfag. Jeg kan vanskelig se for meg bedre integreringsarbeid enn det vi fikk til da. Dessverre opphørte det hele på grunn av kommuneøkonomien. Men for meg står dette som en mulig modell jeg gjerne vender tilbake til.

Vi som jobber i folkehøgskolen sier nok at folkehøgskole er bra for alle. Og vi mener det også. Men vi ser hvert år at ikke alle trives, og noen slutter. For noen er det altfor sosialt krevende. Å leve 24-7 med en stor flokk, passer ikke for alle. Å være introvert på folkehøgskole kan være utfordrende. På samme måte tror jeg det er mange lærere i norske skoler som ikke hadde trivdes veldig godt med å være folkehøgskolelærere. Naturlig nok.

Vi skal ha kvalitet i undervisningen, men må vel innrømme at noen ganger kan det se ut som vi bare leker. Med vekt på «se ut som». Verdien av det vi gjør kan nok best beskrives av de som selv har gått på folkehøgskole. De vet at lek og moro er virkemidler til å nå andre verdier. Dessuten blir læringsutbyttet større når vi har det bra sammen. At mange ungdommer likevel ønsker å starte rett på studier etter videregående, ønsker pensumrettet undervisning og utdanning, er likevel lett å forstå.

Mitt poeng er at det kan være ulike grunner til at folk velger bort folkehøgskole. Cirka 12 prosent av kullene går på folkehøgskole. Vi kan aldri få hundre prosent av et årskull til å velge oss, selv om vi skulle stå fast på at alle hadde hatt godt av et år hos oss. Men hvis flere ville ha valgt folkehøgskole dersom de hadde visst hva det var, hvem det var for, og/eller det hadde vært billigere, da må vi strekke oss etter å nå disse. Derfor ønsker vi NOU-utvalgets innspill velkommen.

La oss tenke høyt sammen om veien videre! •

Tom Arne

Steg – tidsskrift for kristen folkehøgskole
Utgitt av Noregs Kristelige Folkehøgskolelag (NKF) og Informasjonskontor for kristen folkehøgskole
Pb. 9140 Grønland, 0133 Oslo

Telefon: 22 47 43 00
E-post: nkf@ikf.no
NKF på nettet: www.folkehogskole.no/nkf

Mål og visjon:
steg – tidsskrift for kristen folkehøgskole er medlemsblad for NKF, men har også som mål å nå ut til en bredere leserkrets både i folkehøgskolen, skoleverket, media og i samfunnet. *steg* skal være et blad for faglig fornyelse, inspirasjon og debatt knyttet til de kristne folkehøgskolenes hverdag, pedagogikk, formidling av kristen tro og arbeid med dannelse.

Utgivelser: Fire nummer i året

Redaktør: Tom Arne Møllerbråten
tom.arne@sagavoll.no
Telefon: 91 57 11 57

Redaksjonsråd:
Tom Arne Møllerbråten
Marie Wiland
Andreas Melberg
Julie Byberg Bø
Jon-Peter Asperud, Oslofjord
Ruth Silje Boklund, Stavern
Øystein Vegge, Sunnmøre

Design: Kristin Skeie Antoine, KSA_design
Trykkeri: 07 Media AS
Forside illustrasjon: Karoline Holhjem Soldal

Abonnement: Kr 200,-

Norges Kristelige Folkehøgskolelag (NKF)
Helge Kjøll jr., Molde (leder NKF)
Geir Ertzgaard, Svalbard
Janne M. Severinsen, Sagavoll
Hilde-Karin Mauky, Ålesund
Kjetil Rydland, Hurdal Verk
Tor Inge Askeland (leder IKF)

Informasjonskontor for Kristen Folkehøgskole (IKF)
Tor Inge Askeland (leder)
Erling Helland, Bakketun
Hildegunn Gjesdal Tennebø, Nordfjord
Tor Inge Askeland, Kristiansand
Helge Kjøll jr. (leder NKF)
Arnt Ole Grimstad, Sunnmøre

Sekretariat
Andreas Melberg, daglig leder, andreas@ikf.no
Julie Byberg Bø, informasjonsrådgiver, julie@ikf.no
Johan Smit, økonomirådgiver, johan@ikf.no
Hilde Haugen, administrasjonssekretær, ikf@ikf.no
Marie Wiland, rådgiver skoleutvikling, marie@ikf.no
Mette Røstum, informasjonsrådgiver, mette@ikf.no
Terje Wehus, informasjonsrådgiver, terje@ikf.no
Steinar Sundvoll, organisasjonsrådgiver, steinar@ikf.no

Innhold

- 20 24 nummer av steg
- 22 Øyeblikk
- 24 Portrettet: Hilde Maria Nicolaisen
- 29 Oss ansatte imellom
- 30 Masteroppgave om andreårselever
- 33 Skolestartundersøkelsen
- 34 Manus til morgensamling
- 36 De halve setningers fortellinger

- 4 Folkehøgskole, trygghet og håp
- 6 Utdrag fra NOU 2022:16
- 8 Helge Kjøll jr: Vi er ønsket og villet
- 10 Fem økonomiledere om folkehøgskole
- 13 Johan Smit: For drastisk
- 14 Få med innvandrerbakgrunn
- 18 Drøftingsoppgave til personalet

- 38 Syng livet: Pauseknapp
- 40 Internatlederen: Snu bunken?
- 43 Folkehøgskolerådet
- 44 Internasjonalt utvalg
- 46 Quiz og kryssord

Krig

– Folkehøgskole, trygghet og håp

Når krig og usikkerhet kommer nærme oss, trenger vi trygghet og håp. La oss gi elevene store doser av begge deler!

Av Andreas Melberg,
daglig leder i NKf og IKF

Vi voksne snakker med bekymring om verdenssituasjonen. Krig i Ukraina, strøm og renter som stiger, og lett frykt for pandemi kombinert med klimakrise uten raske løsninger. Opinions undersøkelser viser at unge i løpet av to år har drastisk endret synet på fremtiden. Stikkord er bekymring og usikkerhet.

NOU. Vi har fått en NOU om folkehøgskolen. Det er mye klokt der som peker på mangfold og kvalitet, men det viktigste er likevel «det bestandige» i folkehøgskolen. Det er ønsket at folkehøgskolen fortsatt skal ha som oppdrag å «være folkehøgskole». I tiden vi lever i treffer de blink på oppdraget vi har i danning og samfunn. For mange unge kan folkehøgskolen gi trygghet og håp når krig usikkerhet tar plass.

Folkehøgskole er antikrig. En vakker folkehøgskoledrøm jeg har, er å plassere Biden, Putin, Zelenski, Xi og gjerne Kim på samme internat i ett år. Gi dem danning, med alt det innebærer av relasjonell læring, dialog, vennskap og kjennskap. Et folkehøgskoleår der det læres om livet. Gjerne plassert på femmannsrom med dusj på gangen. Det ville garantert blitt bratt læring for dem alle. De ville fått kjenne på utfordringer og mas, men også på drømmen og håpet. Jeg tror kjennskapen de da ville fått til hverandre, ville fått uante konsekvenser for dem alle. Vi kunne nesten gitt fredsgaranti om det ble virkelighet.

Fredsbevarende. Sånn er det også i virkeligheten på folkehøgskole. Jeg er overbevist om folkehøgskolen som fredsbevarende kraft

i samfunnet. Ikke fordi det er konformitet av meninger, men fordi ved å leve sammen, rammet inn av dannelsespedagogikk, sprenge det grenser. Kall det gjerne et demokratisk verktøy. Et mesterverk i danning og en gavepakke til samfunnet. Politikere ser heldigvis verdien og gir oss prioritet fremover fremfor mye annet som sikkert også er viktig. NOU-en treffer på det viktigste her.

Håp og trygghet. Summen av folkehøgskolen er ikke mindre enn et bedre samfunn. Likevel vil det for den enkelte elev først og

«Opinions undersøkelser viser at unge i løpet av to år har drastisk endret synet på fremtiden. Stikkord er bekymring og usikkerhet.»

fremst være et bidrag inn i eget liv her og nå. Behovet i dag er for mange trygghet og håp. Som alltid fanger vi tiden i folkehøgskolen. Ungdommenes behov blir sett. Vi er heldige som kan fortsette å gi elevene våre vennskap, la dem møte trygge voksne og peke på håp med både kort og lang horisont. Overskrifter om krig og usikre økonomiske tider blir tatt med inn i trygge fellesskap på skolen. I store grupper, mindre grupper og i samtale på internatet. Og i møte med medelever på vei over skoleplassen når vi skal hente post eller ny kaffe.

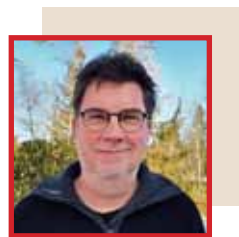
Vi gir oss aldri på at vi kan skape et godt samfunn sammen. Håpet lever uansett overskrifter og usikkerhet i samfunnet. Så er vi heldige og kan peke på – spesielt nå – håpet og troen på at Jesus er til stede for alle mennesker. Uansett tro og plass i verden. Til stede også for statsledere som ikke har «danningsdiamanten» i blodet: Folkehøgskole, trygghet og håp! •

Foto: Shutterstock

Utdrag fra NOU 2022:16

Økt kvalitet og mangfold

Av Tom Arne Møllerbråten

Utdrag fra kapittel 1:

Mandatet. Utvalget har inntrykk av at folkehøgskolene forsøker å jobbe strategisk og følge utviklingstrekk i samfunnet. Etter utvalgets oppfatning kjennetegnes imidlertid de siste 20 årene av at det ikke har vært noen klar politisk retning for folkehøgskolene, men en mer pragmatisk tilnærming preget av mange enkeltstående beslutninger.

Også i mandatet ligger det etter utvalgets oppfatning en implisitt forståelse av at samfunnsoppdraget til folkehøgskolene ikke er tilstrekkelig politisk avklart, og at det trengs en avklaring for å sikre folkehøgskolenes fortsatte legitimitet som del av utdanningssektoren.

Formålsparagrafen i folkehøyskoleloven sier at «Folkehøyskolens formål er å fremme allmenndanning og folkeopplysning». Dette er ord som springer ut av folkehøgskolens historiske opprinnelse. Utvalget mener at staten har gjort for lite for å tolke disse begrepene inn i en utdanningsfaglig kontekst for samtiden.

Utvalget oppfatter begrepet «samfunnsoppdrag» som konkrete pålegg til folkehøgskolene, og har valgt å bruke be-

Ved kongelig resolusjon 18. juni 2021 oppnevnte regjeringen et offentlig utvalg som skulle foreta en helhetlig gjennomgang av folkehøgskolesektoren for å se på hvordan den kan videreutvikles. Utvalget har blitt ledet av Rode Margrete Hegstad.

grepet «samfunnsmandat» for å inkludere folkehøgskolenes egne initiativ til å løse samfunnsutfordringer i diskusjonene. Manglende kunnskap om folkehøgskolesektoren er en av årsakene til et uavklart samfunnsmandat.

Som del av utdanningssystemet, men uten å være formelt kompetanssegivende, har folkehøgskolene et ekstra behov for å vise sin relevans i samfunnet.

I mandatet er det en føring om å se nærmere på hvordan folkehøgskolen i større grad kan bli et «reelt tilbud for alle», uten at det medfølger noen indikasjoner på hvem «alle» er eller hvem som i dag ikke har et reelt tilbud. Utvalget har sett på tilgjengelig statistikk om folkehøgskoleelevene for å se på representasjon av ulike grupper. Statistikken viser at personer med minoritetsbakgrunn, lav sosioøkonomisk bakgrunn og/eller funksjonsnedsettelse er underrepresentert i folkehøgskolen. Utvalget har derfor hovedsakelig valgt å se nærmere på barrierer for, og inkludering av, disse gruppene og har invitert interesseorganisasjoner til å komme med innspill om hvordan de kan inkluderes bedre. Utvalget vurderer det som avgjørende å inkludere disse gruppene i større grad for

at folkehøgskolene skal fylle sitt samfunnsmandat.

Utdrag fra kapittel 2:

Folkehøgskolen legger spesielt godt til rette for et mangfold av meninger og for utvikling av evnen til mellommenneskelige relasjoner. Dette fremmer både toleranse og forståelse for andres meninger, og styrker evnen til å håndtere egne tanker, følelser og relasjoner. Elevene lærer seg selv å kjenne gjennom fellesskap med andre.

Framtidens folkehøgskole. Utvalget har følgende mål for framtidens folkehøgskole:

- være åpen for alle.
- fremme bærekraftig utvikling.
- være en motvekt mot prestasjonsjag og press i samfunnet.
- forvalte kulturarven og gi historisk og kulturell forankring i det norske samfunnet.
- være en arena for pedagogisk og faglig utvikling og innovasjon.
- være til stede i lokalsamfunnet.
- arbeide for et globalt engasjement gjennom sitt virke.

Anbefalinger. Utvalget lister opp i alt 73 anbefalinger. Her gjengir vi noen.

1. Utvalgets forslag til utvidet formålsparagraf:

Folkehøgskolenes formål er å fremme allmenndanning, folkeopplysning, aktivt medborgerskap og menneskeverd. Folkehøgskolen skal bidra til økt livsmestring og mangfold, og være åpen for alle. Den enkelte folkehøgskole har ansvar for å fastsette verdigrunnlag innenfor denne rammen.

6. Utvalget foreslår at det settes en makspris for elevbetaling for et folkehøgskoleår tilsvarende 1,2 ganger Lånekassens satser for lån og stipend for et folkehøgskoleår. Alle folkehøgskoler må ha minimum ett kurs som har elevbetaling innenfor Lånekassens satser. Elevbetalingen skal være inklusive alle kostnader for folkehøgskoleåret. Det vil si at det ikke skal forekomme frivillige turer og andre kostnader som legges oppå oppgitt beløp for elevbetaling. Eventuelle kostnader knyttet til utstyr kan komme i tillegg.

7. Utvalget foreslår at folkehøgskolenes reisevirksomhet begrenses betydelig. Der

reiser gjennomføres, skal disse være vesentlige for å oppnå kursets mål tilknyttet folkehøgskolens formålsparagraf. I vurdering av om reiser skal gjennomføres, skal hensyn til klima, miljø og pris veie tungt.

9. Utvalget foreslår at folkehøgskoler som ønsker å lage opplegg for elever som har falt ut av videregående opplæring, bør få anledning til det. Utvalget vurderer at tilrettelegging i folkehøgskolen for å fullføre videregående opplæring et annet sted samtidig med folkehøgskolen, ikke er i konflikt med folkehøgskolens samfunnsmandat om å være en skole uten sentralt styrt innhold og uten eksamen.

10. Utvalget foreslår at alle folkehøgskoler skal være universelt utformet innen en tidsfrist. Hvor mange år folkehøgskolene trenger for å klare dette bør utredes nærmere.

15. Utvalget foreslår at elevstipendiatordningen tas inn i regelverket, og at elevstipendiater telles som en egen kategori elever. Elevstipendiatordningen skal være søknadsbasert på lik linje som andre kurstilbud, men skolene kan sette egne opptakskrav.

Folkehøgskolene bør vurdere om opptakskravene til disse kursene kan være mer felles. Elevstipendiaterne skal ikke utgjøre mer enn 10 prosent av total elevmasse på skolen, eller maksimalt ti stipendiater dersom skolen har mer enn 100 elever.

30. Utvalget foreslår at kravene til det systematiske kvalitetsarbeidet ved folkehøgskolene skjerpes. I tillegg til et årlig selvvalgt tema må det stilles krav til at alle undervisningstilbud evalueres årlig med deltakelse fra elevene. Der hvor sviktende kvalitet avdekkes, skal det settes inn tiltak og skolene må dokumentere hvordan tiltak er fulgt opp og hvorvidt de har gitt ønsket effekt. Videre må det stilles krav til at alle evalueringer dokumenteres og gjøres tilgjengelig for offentligheten og myndighetene.

31. Utvalget foreslår at alle kurstilbud i folkehøgskolene skal ha en kursplan som viser hvordan målene i folkehøyskolelovens formålsparagraf utgjør en vesentlig del av kurset. Kursplanene må være publisert på folkehøgskolens nettsider.

34. Utvalget foreslår at det stilles tydeligere krav til pedagogisk kompetanse for lærere på folkehøgskolene. 80 prosent av skolens ansatte lærere må oppfylle kravene i opplæringsloven for pedagogisk kompetanse eller ha fullført utdanning i folkehøgskolepedagogikk.

37. Utvalget foreslår at Utdanningsdirektoratet gjennomfører mer tilsyn med folkehøgskolenes kvalitetsarbeid.

67. Utvalget foreslår å øke basistilskuddet til 22,5 prosent av tilskuddsordningen, og redusere elevtilskuddet til 70 prosent av tilskuddsordningen. 4 Husleietilskuddet skal som i dag omfatte 7,5 prosent av tilskuddsordningen.

68. Utvalget foreslår at dagens begrensning på antall elever som gir rett til statstilskudd gjennom godkjent internatkapasitet og maksimalt elevtall, utgår. Utvalget foreslår en felles grense for maksimalt elevtall på 190 elever⁶ og å legge til en ekstra sats i elevtilskuddet fra og med elev 131, totalt tre elevsatser. Den tredje elevsatsen skal være 50 prosent av satsen for en helårselev eller en halvårselev. •

Kommentar fra styreleder i NKF:

Vi bevarer vår faglige frihet. Folkehøgskolen er ønsket og villet!

NOU 2022: 16 *En folkehøgskole for alle – Vilkår for økt kvalitet og mangfold i folkehøgskolene* ble overlevert til Kunnskapsminister Tonje Brenna mandag 31.oktober. Utvalgets innstilling åpner på mange måter et mulighetsrom for folkehøgskolene i Norge.

Av Helge Kjøll jr.
styreleder i NKF

Utvalget har utredet folkehøgskolens rolle i utdanningssystemet, og vurdert hvilke rammebetingelser som kan bidra til at folkehøgskolene fyller denne rollen.

Det er svært positivt at utvalget anerkjenner folkehøgskolens mandat til å jobbe med allmenndanning og folkeopplysning. Utvalget peker blant annet på at folkehøgskolen i dag gir livskompetanse, nettverksbygging og rolleforståelse, legger til rette for mangfold, utvikler relasjonskompetansen, fremmer toleranse, gir styrket grunnlag for demokratisk deltakelse og har potensial til en styrket folkehelse.

Det er også positivt at utvalget slår fast at folkehøgskolen skal være åpen for alle, ha fokus på bærekraft og motvirke prestasjonsjag og press. Når det gjelder prestasjonsjag og press opplever jeg at vi i dag får svært gode tilbakemeldinger fra våre elever om at vi lykkes godt på dette området. Å ha fokus på dette er og blir en viktig del av vårt dansesarbeid.

Utvidet formålsparagraf

Utvalget foreslår å utvide dagens formålsparagraf med begreper som menneskeverd, livsmestring og mangfold. Det blir spennende å følge reaksjonene på dette forslaget. Kanskje positivt at formålsparagrafen gjøres mer konkret? Bør andre begreper inn i for-

målsparagrafen eller bør formålsparagrafen beholdes slik den er i dag?

Økt mangfold i folkehøgskolen

Utvalget ønsker økt mangfold i folkehøgskolen. Dette er positivt. Det vil blant annet være viktig å jobbe for å få flere elever med innvandrerbakgrunn, flere elever med yrkesfaglig bakgrunn og flere elever med funksjonsnedsettelse inn i folkehøgskolen. Dette oppnår vi ikke når statens bevilgninger ikke kostnadsjusteres eller at elever ikke får fullt studiestipend.

Skal utdannings-Norge greie å få større mangfold må dette avspeiles gjennom økonomiske rammefaktorer og ikke minst en styrket studiefinansieringsordning. Uten disse tiltakene er jeg redd for at mangfoldet kan stå i fare for å svekkes. Utvalgets forslag om makspris vil nok også skape debatt. Er dette veien å gå for økt mangfold og er dette i det hele tatt praktisk gjennomførbart?

Dimensjonering av sektoren

På dette området foreslår utvalget at dagens ordning med godkjent internatkapasitet og maksimalt elevtall som 120 prosent erstattes med felles maktgrense på 190 elever ved alle skoler. Er det ønskelig at vi skal ha mange skoler med 190 elever? Vil dette nye prinsippet føre til sterkere konkurranse og dermed over tid færre skoler? Det er positivt

«Utvalgets forslag om makspris vil nok også skape debatt. Er dette veien å gå for økt mangfold og er dette i det hele tatt praktisk gjennomførbart?»

at utvalget foreslår at dagens elevstipendiator-ordning etableres med regler utfra folkehøgskolesektorens felles målsettinger og retningslinjer. Utvalget foreslår også at maks 10 prosent av et elevkull kan være elevstipendiater, dog maks 10 elevstipendiater ved skoler med mer enn 100 elever.

Kvalitet i sektoren

Utfra resultat på dagens EPSI-målinger, skoleslutt undersøkelsen og egne evalueringer kan vi nok allerede i dag hevde at kvaliteten i folkehøgskolen er god. Vi scorer høyt på elevtilfredshet, gode faglige opplegg, og et engasjert og dyktig personale. Etter et år på folkehøgskole sier det store flertallet at de vil anbefale et folkehøgskoleår til sine venner og familie.

Utvalget legger opp til at kravene til systematisk kvalitetsarbeid ved skolene skjerpes betydelig. Utvalget sier blant annet at ethvert kurstilbud ved en skole skal ha en plan som viser at målene i folkehøgskolens formålsparagraf utgjør en vesentlig del av kurset. Dette vil nok bli diskutert. Kanskje disku-

sjonen vil vise at vi på dette området finner potensialet til et spennende pedagogisk utviklingsarbeid? Det er entydig positivt at utvalget foreslår at folkehøgskoler skal få dekket kostnader til videreutdanning i folkehøgskolepedagogikk og at folkehøgskolelærere innlemmes i eksisterende ordninger for videreutdanning av lærere i Norge.

Styring, tilsyn og ansvar i sektoren

Utvalget foreslår at en folkehøgskole skal ha enten stiftelse eller aksjeselskap som driftsform. Et fornuftig forslag som bør utredes.

Utvalget foreslår også at Utdanningsdirektoratet skal gjennomføre tilsyn med skolene hvert 6.-10. år. Dette tror jeg ikke vi trenger å være redd for. Jeg ser for meg et veiledende tilsyn og at vi ved slike tilsyn får etablert en god kontakt med organet som får ansvar for å gjennomføre tilsynet.

Utvalget foreslår videre at ansvaret til skolens styrer vil bli betydelig mer regulert i form av tydelig ansvarliggjøring for god folkehøgskoledrift og læringsmiljø. Det er

gode intensjoner i dette forslaget, men vil nok utfordre sammensetningen av et godt og kompetent styre. Utvalget foreslår også at folkehøgskolene innlemmes i eksisterende ordning med nasjonale klagenemnder. Det er nok et ønsket tiltak.

Statens tilskudd til sektoren

Her foreslår utvalget at skolen skal få tilskudd for alle elever, begrenset til 190. Utvalget foreslår også en endring i de tre elementene i statstilskuddet. De ønsker at basistilskuddet skal økes fra rundt 17 prosent til 22,5 prosent. Det elevavhengige tilskuddet ønsker utvalget skal reduseres fra rundt 75 prosent til 70 prosent. Utvalget foreslår tre satser i det elevavhengige tilskuddet: 100 prosent til elev 1-75, 70 prosent til elev nr 76-130 og 50 prosent til elev 131-190. Husleietilskuddet foreslår utvalget beholdes på 7,5 prosent der tilskuddet omtrent har ligget det senere årene. Utvalget foreslår at husleietilskuddet endrer navn til Tilskudd til folkehøgskolebygg. Det er vel ikke å overdrive at det rundt disse forslagene vil bli en god del diskusjon. Dette forslaget må også konsekvensutredes slik at man tydelig får fram hvilke konsekvenser forslaget vil ha for både små og store skoler. Kanskje mange også i denne debatten vil si at dagen tilskuddsordning fungerer både godt og rettferdig? •

«Utvalget foreslår å utvide dagens formålsparagraf med begreper som menneskeverd, livsmestring og mangfold. Det blir spennende å følge reaksjonene på dette forslaget.»

Økonomiledere om folkehøgskoledrift

Vi spurte fem økonomiledere tre spørsmål knytte til temaet «Folkehøgskole for alle»:

1. Hva tenker en økonomileder når hen hører «Folkehøgskole for alle»? Er folkehøgskolen for alle?
2. Hva tenker du om prisnivået på et folkehøgskoleår i disse økonomisk usikre tider?
3. Hva er den største gleden og den største bekymringen ved å være økonomileder på en folkehøgskole?

Av Marie Wiland,
rådgiver skoleutvikling

Merete Hatleskog

Lundheim folkehøgskole

1. Ja, absolutt! Folkehøgskolen gir muligheter, både faglig og ikke minst sosialt. Alle er velkomne uansett kjønnsidentitet, fysisk eller psykisk utrustning, alder, religion og etnisitet.
2. Det er en utfordring. Alle merker jo de usikre tidene. Prisene på et skoleår varierer jo utfra hvilken skole og hvilke linjer en velger. Vi må være forsiktige med å høyne dette for mye mot elevene, samtidig må vi finne en balanse slik at vi som folkehøgskoler overlever.
3. Å få jobbe på folkehøgskole er jo en glede i seg selv. Hver dag møter en supre elever og medarbeidere! Dagene er aldri like, og det er mye kjekt som en får ta del i. Det er klart at økonomien kan være krevende i slike tider vi har nå. Men jeg er foreløpig ikke bekymret, vi har gode folk som jobber mot det sentrale, og jeg har tro på at myndighetene klarer å se verdien av folkehøgskolene og den jobben som blir gjort her. •

Oddgeir Nygjerde

Sunnmøre folkehøgskule

1. Eg tenker først og fremst på innhaldssida. At folkehøgskulen skal vere noko for fleire enn i dag. Det er mange som ikkje veit om folkehøgskule. Som økonomileiar tenker eg også på økonomien til elevane. Det bør ikkje vere altfor dyrt å gå på skule. En bør så langt som råd tilpasse opplegg innanfor støtten fra lånekassen.
2. Skulane bør så langt som råd sikre at en er levedyktig økonomisk ved å tilpasse skulepengane til prisauken på varer og tenester. Det kan medføre at en må redusere litt på tilbudssida ut til elevane.
3. Den største gleden er å sjå korleis elevane utviklar seg gjennom året. Folkehøgskulen er pulserande, og det er gøy å gå på jobb kvar dag. Største bekymringa går på korleis en skal dekke inn prisauken på mat og oppvarming. Skulane har svært få muligheter til å øke inntektene for å dekke potensielle enorme straumrekningar. •

Mette Winsnes Rødal

Representerer både Rønningen, Svalbard og FHS Nord Norge

1. Jeg ønsker at folkehøgskole skal være for alle. Folkehøgskolen er åpen for alle, men prisene skolene er avhengig å ta for å kunne klare seg økonomisk, gjør at elever på en del skoler må betale mer enn støtten fra lånekassen. Det er det ikke alle elever som har mulighet til. Da blir det ikke for alle.
2. Skulle gjerne ønsket at det var billigere å gå på folkehøgskole. Jeg jobber med regnskap på tre folkehøgskoler i ulike deler av landet. Jeg ser at utgifter til mat, skoleanlegg, lønninger til ansatte, transport og ulike aktiviteter stadig øker og gjør det vanskeligere å balansere økonomien. Dersom man skal få prisen til elevene ned, må statsstøtten øke, eller så må skolen skaffe seg andre inntekter som kan subsidiere skoledriften.
3. Den største gleden må være å se hvor mye det betyr for så mange å få være på folkehøgskole et år. Det er også fint å høre at flere skoler setter av tid til «personlig økonomi» for elevene. Jeg ser at det er stadig flere som trenger denne kunnskapen. Det bekymrer meg om statsstøtten for 2023 ikke blir kostnadsjustert og studiefinansieringen gjennom lånekassen ikke følger kostnadsutviklingen, dette vil bare gå ut over elevene. Det er også bekymringsfullt at dersom skolene finner andre inntektskilder til å finansiere skoledriften, så kan det komme skatteplikt på et overskudd av denne driften. Til syvende og sist vil dette også gå ut over skoleprisene, og et ønske om at folkehøgskole kan være for alle. •

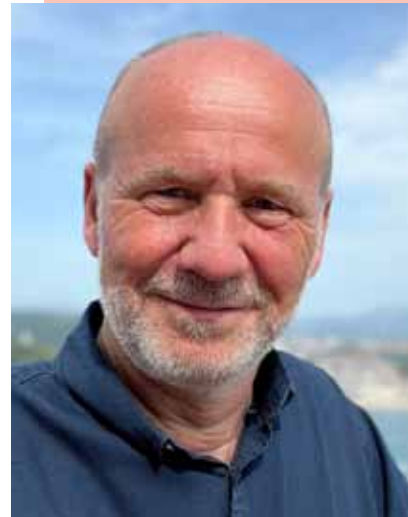
<< Jon-Peter Asperud

Oslofjord Folkehøgskole

1. Med tanke på en økonomisk vinkling av spørsmålet, så er nok svaret; nei – dessverre. På vår skole har elevene en underdekning i forhold til utbetalt studielån på fra ca 7.000 – 28.000 avhengig av hvilken linje de velger. Alle er altså avhengig av å ha egne midler for å betale skolepenger og reise. For elever som kommer rett fra en kostbar russetid, eller ikke har oppsparte midler eller foreldre som kan hjelpe til, er dette helt klart en utfordring. Vi har hatt, og har flere elever som må ha jobb ved siden av skolen. Dette går utvilsomt utover opplevelsen av å gå på folkehøgskole, og mulighetene til å delta på alle aktiviteter.

2. Jeg opplever at hele samfunnet har fokus på prisveksten vi alle opplever innenfor mange områder. Til tross for dette er jeg redd for at dersom vi skulle kompensere for dette ved å øke prisene vil det gå utover elevtallet. Det er et stort spenn i prisene for de ulike skoler/linjer. Med den generelle prisveksten vi opplever nå tror jeg det kan være lurt å få et bredere tilbud av rimelige linjer, slik at det blir et overkommelig alternativ for flere potensielle elever.

3. Den største gleden er utvilsomt å ha så mange flotte unge mennesker rundt seg hver dag! Min dør er alltid åpen, så jeg får spørsmål om alt mulig og prøver å hjelpe til så godt jeg kan. Når en elev spør «hvordan setter man seg mål i livet?», er det befriende å kunne slippe alt for en god samtale rundt dette. Bekymringen dreier seg i hovedsak om hvordan vi skal få kompensert de stadig økende kostnadene, uten at dette går utover produktet vi leverer til elevene våre. •

Kjetil Rydland

Hurdal Verk folkehøgskole

1. Jeg mener at folkehøgskole er for alle, men vi har en jobb å gjøre for å få alle til å velge folkehøgskole. Først og fremst må vi jobbe for å øke antallet elever med minoritetsbakgrunn. Elever med denne bakgrunnen vil helt sikker være en berikelse for skolene, og skolene har et stort potensial som integreringsarena. Jeg tenker også at det er et vekstpotensial her for folkehøgskolene. I tillegg må vi prøve å lage attraktive linje som koster mindre enn det flertallet av linjer gjør i dag. Erfaringen fra Hurdal Verk er at det har vært vanskelig å få elever på billige linjer.

2. Jeg tenker at prisnivået er greit, men vi skal være nøkterne. Samtidig må det være rom for at skolene kan gå med overskudd. Det er nødvendig for at skolene skal kunne utvikle seg når det gjelder infrastruktur, men også når det gjelder innhold. Men vi må selvsagt ta inn over oss at den økonomiske situasjonen i samfunnet nå er i rask endring. Dette vil påvirke folkehøgskolene også.

3. Den største gleden ved å jobbe på en folkehøgskole er så se hvordan eleven utvikler seg, opplever mestring og danner nettverk for livet. Den største bekymringen er sviktende elevtall. Nå står ikke min skole i det akkurat nå, men det kan endre seg allerede til neste skolestart. •

Økonomisk rådgiver for folkehøgskolerådet om NOU:

– Mye bra, men likevel for drastisk

Johan Smit deler mange av intensjonene til NOU-utvalget som har sett på folkehøgskolen. Mangfold er bra. Og de har et poeng når de hevder at folkehøgskolene er for dyre, men han er likevel skeptisk til at lov og forskrift er veien å gå for å komme dit.

Av Tom Arne Møllerbråten

Det er vel ingen i dette landet som har større kunnskap om folkehøgskolenes økonomi enn Johan Smit. Han sitter med en unik detaljkunnskap om skolene, og han har derfor vært til uvurderlig hjelp for mange rektorer, økonomiledere og styrer rundt om i Norge.

Når en ny NOU om folkehøgskolen nå foreligger med flere tiltak som handler om folkehøgskolens økonomi, er det derfor naturlig å spørre Johan om en liten kommentar. Dette intervjuet er gjort få dager etter at rapporten ble lagt fram, så det er først og fremst førsteinntrykket vi ber han om å fortelle oss om.

– Jeg synes det er mye spennende her, svarer Johan. – Flere ting vil styrke oss og gjøre folkehøgskolen bedre. Men rapporten legger opp til noen drastiske endringer i finansieringsmodellen som jeg er litt skeptisk til.

Johan presiserer at han ikke har hatt tid til å regne på dette ennå, men at økonomiutvalget i folkehøgskolen nå vil gå i gang med dette.

– Slik jeg ser det nå, hvis alt i rapporten blir gjennomført, vil det være flere av skolene vi har i dag, som ikke vil klare å overleve.

I NOUen foreslås det å øke basistilskuddet til skolene, men senke elevtilskuddet.

– Jeg har de siste tre årene ønsket å øke basistilskuddet noe mer så det er jeg i utgangspunktet positiv til. Men forslaget om å øke basistilskuddet til 22,5% og dermed senke tilskuddet for hver elev, er nok altfor mye. Jeg er svært skeptisk til nok et knekkpunkt på elevavhengigtilskudd.

I tillegg legges det opp til en makspris pr. elev på 1,2 av samlet stipend og lån fra Lånekassen. For inneværende år vil det være på 140.000 kroner. Maksprisen kan gjøre det enda vanskeligere økonomisk for en del av skolene. På spørsmål om hva Johan tenker om makspris, svarer han:

– Jeg har ikke ønsket dette. Jeg ser behovet for at prisene må noe ned, men det er en utvikling skolene allerede har startet på de siste årene. Jeg tror vi får til en senkning av prisene uten å operere med makspris.

Prisveksten er først og fremst knyttet til innmeldingspenger, linjekostnader og felleskostnader. Oppholdspenger har ikke hatt noe særlig høy vekst. Johan er enig at vi ligger for høyt på pris. Vi må prise oss litt lavere.

– Jeg tror hvis vi tenker mangfold og reduserer prisene noe, er det veldig bra. Fint fokus! Men jeg vil ikke ha det inn i lov og forskrift. Vi er allerede i en god retning. •

«Jeg tror vi får til en senkning av prisene uten å operere med makspris.»

Johan Smit. Foto: Tom Arne Møllerbråten

Trixie Makokha Otundo Eid mener folkehøgskolene bør vise mer mangfold på sine kanaler. Foto: Naina Helén Jåma

Under fem prosent av norske folkehøgskoleelever har innvandrerbakgrunn

Foto: Svein Finneide

Av Julie Byberg Bø,
informasjonsrådgiver IKF

Skoleåret 2020/2021 var kun 325 folkehøgskoleelever innvandrere eller norskfødte med innvandrerforeldre. Disse utgjør 4,3 prosent av det totale elevtallet på 7511, viser tall fra Statistisk sentralbyrå (SSB), som også NRK har omtalt. Samtidig har 17,8 prosent av ungdommer i Norge mellom 18 og 23 år innvandrerbakgrunn.

Folkehøgskole skal være for alle. Tallene viser at vi ikke har lyktes godt nok med vår kommunikasjon, sier Dorte Birch, daglig leder i Informasjonskontoret for folkehøgskolen.

Lykke Vibeke Bjørnøy er senioranalytiker og etnograf i Opinion. Hun har på vegne av Folkehøgskolene undersøkt hvordan ungdommer med innvandrerforeldre i Oslo ser på folkehøgskole.

– Hovedfunnene er at de ikke kjenner til konseptet folkehøgskole. Det blir en følgefeil i forståelsen av hva skolene har å tilby, sier Bjørnøy.

Tror også foreldrene vet lite om folkehøgskole

Trixie Makokha Otundo Eid (20) flyttet til Nesodden utenfor Oslo fra Kenya da hun var fem år. I pandemien ble hun i likhet med mange andre sliten og utbrent av skole og mangel på sosiale sammenkomster.

Fokuset ble å prestere på hver prøve og strukturen i hverdagen passet henne ikke.

– Jeg var utmattet og lei. Presset på skolen var uutholdelig, sier Trixie.

Dersom hun gikk på universitet eller høyskole ville hun bli deprimert, tenkte hun.

Trixie begynte å vurdere andre muligheter, men møtte motstand hjemme da hun ville begynne på Hip hop-linja på Follo folkehøgskole.

Hun tror lite kunnskap om folkehøgskole

hos innvandrerforeldre kan være en av grunnene til at barna deres ikke velger det.

– Det handler nok både om press fra foreldre, og at en ikke oppnår noen grad når året er ferdig. Norske foreldre ser nok mer verdien av andre livsnødvendige egenskaper som for eksempel sosialiseringens ferdigheter. Minoritetsforeldre som kommer fra tøffe kår, har vansker med å forstå verdien av å bruke penger på dyrke en interesse, sier Trixie.

I starten syntes også moren til Trixie, Desima Shitandi Otundo Eid, at folkehøgskole virket som bortkastet tid og penger.

– Der jeg kommer fra, hadde vi tidvis ikke råd til mat på bordet. Da virket folkehøgskole verken seriøst eller hjelpsomt for fremtiden, sier hun.

På Desima virket folkehøgskole som ett år kun bestående av lek og moro.

– Jeg var utrolig skeptisk fordi jeg trodde man ikke oppnådde noe nyttig, som en grad, etter ett år på folkehøgskole, sier hun.

Kjenner ikke til folkehøgskole

Enkelte ungdommer med innvandrerbakgrunn sliter med å se seg selv i en folkehøgskolesammenheng, ifølge Bjørnøy i Opinion.

– De kjenner få som har gått der. Hos mange familier ligger folkehøgskole i sjela, men for de vi har snakket med er tilbudet ukjent, sier hun.

Flere av de intervjuede sammenlikner folkehøgskole med høyere utdanning.

– Det oppleves feil å bo på skolen og ikke oppnå en grad etter endt utdanning, sier Bjørnøy.

De kjenner heller ikke til at man kan få tilleggs poeng for et år på folkehøgskole fordi du blir mer forberedt på studier etterpå.

Endret mening

For et folkehøgskoleår får man i dag to tilleggs poeng til videre studier.

Trixie brukte mye tid på å undersøke faktabaserte sider ved folkehøgskole, for å legge frem gode nok argumenter for sin mor, blant annet tilleggs poeng.

– Jo mer tid jeg brukte på å forsvare meg, jo mer irritert og frustrert ble jeg, ettersom jeg ikke kunne forstå hva jeg valgte å gjøre med mitt liv hadde å gjøre med henne. Jeg er takknemlig og stolt av det mamma har fått til både for seg selv og oss, men jeg er nødt til å leve et liv der jeg kan være stolt, sier hun.

Desima snakket med en tidligere nabo og noen kollegaer på jobb. Alle anbefalte henne å si ja til datterens ønske om folkehøgskole.

– De fortalte med at folkehøgskole var nyttig med tanke på utvikling og læring, sier hun.

Samtalene med dem, førte til at Desima endelig ga Trixie grønt lys.

– Nå har jeg endret mening om folkehøgskolen. Jeg har sett hvordan Trixie utviklet seg som menneske og ble mer voksen i løpet av året. Da hun bodde hjemme var vi

Trixie Makokha Otundo Eid var utbrent og lei etter videregående skole. Selv mener hun at året på folkehøgskole var nyttig for å få motivasjonen tilbake. Foto: Naina Helén Jåma

Desima sitt syn har forandret på folkehøgskole har forandret seg. Nå mener hun tilbudet er en fin overgang til voksenlivet. Foto: Naina Helén Jåma

«Det er nok enklere for minoritetsforeldre å akseptere folkehøgskole, dersom de i forkant ser bilder av andre som ligner på datteren eller sønnen deres.»

◀◀ bekymret siden hun nærmest brukte all tiden sin på mobiltelefonen. Nå har hun flyttet for seg selv, fått kjæreste og mange venner. Folkehøgskolen gjorde Trixie mer reflektert og selvstendig, sier Desima.

Vil anbefale folkehøgskole

Fra rektor og lærere på Follo folkehøgskole fikk Desima positive tilbakemeldinger om datteren.

– Jeg fikk høre at Trixie var modig og moden for alderen, og at skolen følte seg heldige som fikk låne henne, sier hun.

På avslutningsfesten holdt Trixie en tale alene på scenen i ti minutter

– Det hadde hun nok ikke gjort før hun startet på folkehøgskolen, sier Desima.

Nå vil Desima anbefale folkehøgskole videre.

– Mitt syn har forandret seg. Folkehøgskolen var en fin overgang til voksenlivet. Nå har Trixie en dypere forståelse for egen økonomi og velvære.

– *Hvorfor tror du færre ungdommer med innvandrerbakgrunn velger folkehøgskole?*

– Mange mødre fra andre land er nok usikre på konseptet folkehøgskole. De som har samme bakgrunn som meg er opplært til å velge «fornuftig». Det vil si skole, studier og deretter jobb. Vi ønsker at barna våre skal ta en seriøs utdanning og ikke tulle bort tid før de bestemmer seg for hva de ønsker i livet, sier Desima.

Må vise frem ulike kulturer

Trixie tror måten folkehøgskole blir markedsført på, kan bidra til at ungdommer med innvandrerforeldre føler at skoleslaget ikke er for dem.

– Jeg undersøker alltid en bedrift eller skole gjennom deres sosiale medier. Der er det viktig at alle mennesker blir representert, sier hun.

Der gir Trixie folkehøgskolene kritikk.

– Folkehøgskolene må vise mer mangfold på sine kanaler. De bør ikke gjøre en stor greie ut av det, men vis frem de med minoritetsbakgrunn som allerede går på skolene. Det er nok enklere for minoritetsforeldre å akseptere folkehøgskole, dersom

Desima Shitandi Otundo Eid ønsket at datteren skulle starte på studiene direkte etter videregående. Foto: Naina Helén Jåma

de i forkant ser bilder av andre som ligner på datteren eller sønnen deres, sier hun.

I etterkant av folkehøgskolen har Trixie følt seg som en mer voksen person.

– Folkehøgskolen har gitt meg så mye. Jeg lærte blant annet å sosialisere og bli flinkere på å ytre mine følelser. I tillegg til hvor lite mange av mine medmennsker kan om klesvask og husvask, sier hun med et glimt i øyet.

Tar selvkritikk

– Tallene fra SSB viser at folkehøgskolene ikke representerer bredden av ungdommer som bor i Norge godt nok, sier Birch i Folkehøgskolene.

Det er viktig at folkehøgskolene tiltrekker seg et tverrsnitt av ungdommer i Norge, ifølge henne.

– Undersøkelsene viser at det fortsatt er ungdommer i Norge vi ikke treffer. Der har vi gjort en dårlig jobb, sier Birch.

Mange ungdommer velger folkehøgskole fordi de har hørt om tilbudet fra venner og kjente som har gått der tidligere.

– Mange av våre elever hører om folkehøgskole fra foreldrene sine. Om foreldrene har vokst opp i land uten folkehøgskole så har de gjerne ikke så mye kunnskap om det. Der burde vi gjort en bedre jobb med å formidle informasjon om skoleslaget vårt, sier hun.

Ifølge Birch spiller folkehøgskolenes markedsføring en sentral rolle i hvem som velger å søke.

– Vi har prøvd å rette markedsføringen inn mot disse ungdommene, men har tydeligvis lyktes dårlig med det, sier hun.

– *Viser folkehøgskolene for lite mangfold på sine sosiale medier?*

– Når få ungdommer med innvandrerbakgrunn går på folkehøgskole, vises også færre bilder av dem på sosiale medier. Det kan ha blitt en ond sirkel, sier hun.

Birch har stor forståelse for at alle ønsker å kjenne seg igjen i bilder på sosiale medier.

– For oss er det svært viktig at ungdommer fra hele samfunnet skal føle seg hjemme og kjenne seg selv igjen i vår informasjon, sier hun. •

Antall innvandrere/norskfødte med innvandrerforeldre på langkurs på folkehøgskole etter skoleår:

Alle årganger: 2506

2010/2011:	134
2012/2013:	181
2013/2014:	183
2014/2015:	184
2015/2016:	226
2016/2017:	247
2017/2018:	256
2018/2019:	273
2019/2020:	321
2020/2021:	325

Tallene tar utgangspunkt i ungdommer med bakgrunn fra enten Europa, Nord-Amerika, Sør- og Mellom-Amerika, Oseania, Asia eller Afrika.

Kilde: Statistisk sentralbyrå (SSB).

Oppgaver om ny formålsparagraf til drøfting i personalet

Folkehøgskoleutvalgets forslag til ny formålsparagraf:

Folkehøgskolens formål er å fremme ...

- ALLMENNDANNING
- FOLKEOPPLYSNING
- AKTIVT MEDBORGERSKAP
- MENNESKEVERD

Oppgave 1

Dekker disse fire ordene det dere mener bør være folkehøgskolens formål?

Videre heter det:

Folkehøgskolen skal bidra til ...
ØKT LIVSMESTRING
MANGFOLD
Og VÆRE ÅPEN FOR ALLE.

Oppgave 2

Dekker disse ordene det dere mener er det viktigste folkehøgskolen skal bidra til?

I anbefaling nummer 31 heter det:

Utvalget foreslår at alle kurstilbud i folkehøgskolene skal ha en kursplan som viser hvordan målene i folkehøgskolelovens formålsparagraf utgjør en vesentlig del av kurset.

Oppgave 3

Vil dagens undervisningstilbud på din skole, både på linje, valgfag, seminarer og fellesfag, kunne relateres til den nye formålsparagrafen slik undervisningen foregår i dag, eller er det mye som må forandres? Drøft hva dette vil ha for innvirkning på din skole.

Oppgavene er laget av
Tom Arne Møllerbråten

Foto: Shutterstock

Sitater

Om ledelse

En god leder bygger team. Å bygge team er å skape gode relasjoner, og forutsetningen for å få det til er at lederen er seg bevisst hvordan egen atferd virker på andre, og andres atferd på en selv.

Endre Sjøvold

Lev slik med dem som står under deg, som du selv vil leve med dem som står over deg.

Seneca

Du må bedømme ledelse ut fra hvordan den oppleves av dem som ledes.

Anita Roddick

Steg - 24 nummer og temaoversikt

Siden 2017 har vi gitt ut 24 nummer av steg, inkludert dette nummeret. Det er nesten som en julekalender det! Vi har hatt et mål om at artiklene i steg skal ha lang holdbarhet, helst uten datostempling.

Nr 1 • 2017

Nr 2 • 2017

Nr 3 • 2017

Nr 4 • 2017

Nr 1 • 2018

Nr 2 • 2018

Nr 3 • 2018

Nr 4 • 2018

Nr 1 • 2019

Nr 2 • 2019

Nr 3 • 2019

Nr 4 • 2019

Alle utgavene ligger på nettet på NKF sin side: <https://nkf.folkehogskole.no/>
Her har du oversikten over temaene vi har løftet frem. Ta deg gjerne tid til å lete i arkivet.

Nr 1 • 2020

Nr 2 • 2020

Nr 3 • 2020

Nr 4 • 2020

Nr 1 • 2021

Nr 2 • 2021

Nr 3 • 2021

Nr 4 • 2021

Nr 1 • 2022

Nr 2 • 2022

Nr 3 • 2022

Nr 4 • 2022

Øyeblikk

Mange skoler har dyktige fotografer blant både elever og personale. Vi ønsker å vise noen av bildene fra ulike skoler. Her er noen blinkskudd fra **Nordhordland folkehøgskole**.

Brobyggeren
Hilde Maria Nicolaisen:

Viktig at vi møtes og blir inspirert av hverandre

Av Geir Ertzgaard,
tekst og foto

Fotballen har sine nomader.
Folkehøgskolen har Hilde
Maria Nicolaisen.
Nå er hun på Svalbard.

Hun kommer fykende oppover vei 400 i en rasende fart på vei til internatsamling med Svalbard folkehøgskoles 75 elever – og det begynner om to minutter. Men først skal hun fotograferes. Hun hiver seg ut av bilen mens hun svarer på en telefon, rekker å spørre fotografen om hun kan skifte til en mer fargerik genser og fikse på håret. Før bildene tas. Så er hun tilbake i bilen som farer som en pil nedover bakken til internatsamlingen. 2 minutter.

Valdres 1998.

– *Fortell litt om din vei inn i folkehøgskolen.*

– Jeg var nyutdannet og hadde jobbet et år i grunnskole i Oslo da jeg fikk tips om å søke en stilling på Valdres folkehøgskole. Det var i 1998. Jeg skulle jobbe som inspektør og idrettslærer. Siden har jeg egentlig vært i folkehøgskolen – med noen unntak. Deretter ble det

Stavern, og så ett år i kulturskolen i Drøbak. Men jeg ville tilbake til folkehøgskolen. Jeg fant Sunnmøre folkehøgskole i Folkehøgskolekatalogen, ringte rektor Trond Berg og fortalte ham at skolen var attraktiv for meg fordi den eies av Norges KFUK-KFUM som er min hjerteorganisasjon. I kulturskolen job-

bet jeg som danselærer. På Sunnmøre trengte de danselærer. Der ble jeg i 17 år.

– Jeg liker å gjøre forskjellige ting, så det ble danselærer, idrettslærer, friluftslærer i en kombinasjon av linjer, kretssekretær i Møre og Romsdal, ett år lærer i videregående skole,

«Jeg opplever at mange har behov for å si at de ikke er kristelige. Da har jeg utfordret dem til å i stedet for å definere noe de *ikke* er, og heller definere seg ut fra hva de er.»

Masterstudium og nestlederverv i NKF. Veien har gått litt inn og ut av folkehøgskolen, men jeg har alltid valgt å komme tilbake igjen.

Nettverk og utvikling.

– *Du vært med i NKF i mange år?*

– Jeg var på mitt første landsmøte i alle-

rede i 2004. Da reiste jeg ned med en nyfødt liten unge på armen og opplevde landsmøtet på Bjerkely. Jeg ble lokalt tillitsvalgt på Sunnmøre. Det inspirerte meg til også å engasjere meg sentralt. Jeg ble valgt inn i NKF-styret, først som vara i 2006, så som nestleder etter landsmøtet på Sunnmøre i 2008. Jeg ble der

«Jeg har fulgt med Svalbard folkehøgskole helt fra en spennende start i 2019. Nå dukket det opp en stilling her. Stillingen som internatleder er veldig spennende og annerledes.»

<< i 13 år. Det å få være med og tenke utvikling, og samtidig være del av et stort nettverk, har vært viktig for meg.

– Det at vi møtes, blir inspirert av hverandre, og å få være med på å tenke hva vi vil med skoleslaget som helhet og å inspirere folk til å komme på landsmøter, har vært viktig for meg. Disse møtepunktene er viktige, og hadde jeg ikke hatt de, tror jeg ikke jeg hadde vært så lenge i folkehøgskolen.

Større fellesskap. – Hvorfor ikke?

– Det var dette med min personlighet da. Hvis det bare hadde vært det lille fellesskapet på min skole, hadde det rett og slett blitt litt lite. Jeg trenger å se at vi er en del av et større skolefellesskap. Erfare at vi står sammen.

– *Så på den ene siden blir miljøet på den enkelte skole litt for lite for deg, samtidig har du vært på samme skole i 17 år. Er du redd for små miljøer?*

– Ja, men det er jo små miljøer. Vi er ikke mange ansatte. Jeg tror jeg trenger å ha flere å spille på. Det er viktig at skolen prioriterer og deltar på felles prosjekter og på fellessamlinger, og at vi sender folk på kurs slik at vi skaper nettverk mellom fagseksjonene. Det er viktig at vi kommuniserer med andre og ikke blir sittende alene med våre ulike fagfelt på skolene.

Påfyll. – *Er det en svakhet for folkehøgskolene at de er så små og står så alene?*

– Nei, jeg vil snu på det, for vi står jo egentlig ikke alene. Vi må bare se at vi er del

av et større fellesskap. Det må løftes opp på ledernivå og prioriteres. Vi trenger påfyll, og da trenger vi også at ledelse og skolen prioriterer at ansatte får lov til å møte andre for å få inspirasjon og faglig påfyll. Rett og slett skjønne at vi er en del av noe større.

– *Du har hatt ulike oppgaver i folkehøgskolen, og nå er du internatleder. Hvordan ser du på din egen rolle som folkehøgskolemenneske?*

– I folkehøgskolen har du en annen lærerrolle enn i det offentlige, hvor elevene ikke blir vurdert av meg. Det er unikt. Å kunne være et sted der vi møtes menneske til menneske, og hvor elevene kan senke skuldrene og vite at jeg ikke skal sette en karakter på dem. Jeg skal bygge karakter ja, men ikke sette karakter. Det er en kjempeviktig forskjell.

Kristen og frilynt folkehøgskole.

– *Nå er du på Svalbard folkehøgskole, men før du flyttet, drev du, som en av få jeg vet om i norsk folkehøgskole, crossover-virksomhet og jobbet på frilynte Møre folkehøgskule.*

– Jeg ble nysgjerrig. Jeg kom til et punkt der jeg ville finne ut mer om frilynt folkehøgskole. Vi kan ha en tendens til å snakke hverandre ned, ikke sant? «Frilynt er sånn» og «de kristne er sånn». Men hvordan er det egentlig da i frilyntleiren? Det er viktig å finne ut hvordan de er i stedet for å tro at vi har svaret. Jeg ville over i den andre leiren og faktisk erfare den.

– *Du har vært en utfordrer?*

– Ja, jeg har utfordret hele veien, jeg tenker brobygging og på en overbygning som

heter «folkehøgskolen i Norge». Hver skole må være såpass selvsikker og trygg på seg selv at de kan definere sitt verdigrunnlag under en felles paraply. Det er så mye som forener oss. Jeg tror vi alle ville stått sterkere hvis vi sto sammen.

Som utfordrer, hva er utfordrerens rolle i en bevegelse som NKF?

– Det er å bidra til at vi ikke blir statiske, at vi kan være åpne for nytenkning fordi samfunnet er i utvikling hele veien, og vi må være i utvikling.

Ikke kristelige. – *Hvordan var årene i frilynt folkehøgskole?*

– Det var fint, og det har vært utfordrende. Jeg får høre at «Ja, du kommer fra

kristen folkehøgskole. Husk at det her er frilynt nå, ikke sant?» Jeg har hatt mange gode diskusjoner om hvordan man på frilynt side tenker om hva det er å være kristen folkehøgskole. Jeg opplever at mange har behov for å si at de ikke er kristelige. Da har jeg utfordret dem til å i stedet for å definere noe de *ikke* er, og heller definere seg ut fra hva de er. Det viktige er at vi snakker sammen.

Jesus. – *Hva vil du si kjennetegner kristen folkehøgskole?*

– Det handler i bunn og grunn om hvordan vi møter mennesker, om vårt menneskesyn og verdisyn. Et utgangspunkt for å være kristen folkeskole er at du har med deg spørsmålet «Hva ville Jesus gjort?». Den tilnærmingen forutsetter ærlighet, og utgangspunktet er å ha Jesus som forbilde i alt vi gjør.

Er det så enkelt og ikke mer enn det?

– Det kan være så enkelt. Til syvende og sist handler det om hvem vi er og hvordan elevene våre ser opplever og møter oss.

Når du sier det på den måten, slår det meg jo at hvis man spør om hva Jesus ville gjort, så vil svaret på det spørsmålet være avhengig av den personen som spør, og i det ligger det en romslighet og åpenhet for ulikheter, nettopp fordi svarene vil være ulike fra person til person?

– Absolutt åpenhet, raushet og inkludering. Jeg tror liksom på det. Jesus er et forbilde på å være lys i verden, bry seg, å møte alle mennesker uansett hvor de er i sin livssituasjon, og ta det på alvor. Det er det som blir spennende med å måtte ta den utfordringen på alvor, at vi jobber i folkehøg-

>>

<< skolen og kan jobbe med menneskene som hele mennesker.

Praksisfellesskapet. – Har du noen pedagogiske inspirasjonskilder?

– Jeg synes at det har blitt gjort så mye bra fra det første møtet jeg hadde med folkehøgskolen på det første landsmøtet i 2004 og frem til i dag i vårt eget landskap. Jeg har lyst til å nevne arbeidet Johan Lövgren har gjort og hvordan han satte fokus på praksisfellesskapet. Samarbeidet vi har hatt med Tom Tiller når det gjelder å finne kjernen i folkehøgskolen, var også inspirerende. For meg ble det stort hvordan han samlet brevene fra lærere og elever i folkehøgskolen og kom fram til at kjernen i vårt arbeid er «en stor bølge med kjærlighet».

Svalbard folkehøgskole. – Og nå er du på Svalbard folkehøgskole. Hvordan havnet du oppe ved Nordpolen?

– Jeg har fulgt med Svalbard folkehøgskole helt fra en spennende start i 2019. Nå dukket det opp en stilling her. Stillingen som internatleder er veldig spennende og annerledes. Noe av det viktigste vi gjør i folkehøgskolen, er å tenke helhet i alt arbeidet. Vi må prioritere det sosialpedagogiske arbeidet og ikke bli fagskoler. Her får jeg lov til å jobbe med elever og jobbe med livsmestring og det psykososiale miljøet. Og så er det jo selvfølgelig beliggenheten. Jeg elsker natur. Det Svalbard har, er noe helt annet. Det er noe som heter «alt til sin tid». Da min yngste flyttet ut, lå det en gylden mulighet til å gripe sjansen. Og ikke minst er KFUK-KFUM eiere, og det er kjempeviktig!

NOU. – Hvilken bok leser du nå?

– Akkurat nå leser jeg NOU-en om folkehøgskolen.

– Ja, og hva synes du om den?

– Jeg har jo ikke lest den ferdig, men jeg synes det er kjempespennende arbeid som er gjort fra komiteen med å se på folkehøgskolen sin rolle som et viktig supplement til det offentlige skolesystemet.

Hvordan tror du NOU-en ender? (Spoiler alert)

– Er nok en happy ending? Jeg tror det. Jeg er veldig spent på avslutningen. •

Hvordan går det hos dere da?

Jeg vet ikke hvor mange ganger jeg har stilt akkurat det spørsmålet til ansatte fra ulike folkehøgskoler når jeg har møtt dem opp gjennom årene.

Av Tom Arne Møllerbråten

Illustrasjon: Veecezy.com

Det første svaret dreier seg stort sett alltid om antall søkere, antall elever eller om hvordan det går med elevene våre så langt i året vi da er kommet. «Jo, det går bra! Vi har godt med elever.» Eller: «Vi skulle gjerne sett at vi hadde flere elever, men vi har det fint.»

Så hender det at noen kommer inn på hvordan de har det i personalet. Er det god stemning? Glir det greit? Eller er det turbulens? Etter mine år i folkehøgskolen kan jeg konstatere at det ikke er noen selvfølge at alt fungerer mellom ledelse og personalet, eller personalet imellom. Det er vel rett og slett utrolig hvor mange steder det kan bli både humpete og ugreit. Selvfølgelig er det slik, selv om vi i vår naivitet skulle tenke at i kristen folkehøgskole er vi alle «gode mennesker som bare vil godt». Virkeligheten er nok ikke slik.

Hvem har forresten definisjonsmakten? Er det greit hvis rektor sier det er greit? Er det bra hvis de fleste sier at det er bra? Hvor skal vi sette grensen for samstemmighet? Som lærer ønsker jeg å legge listen høyt i klassen. Hvis 14 elever mener det er helt topp i klassen, mens en elev føler at hun ikke kan være

seg selv, da har jeg noe å jobbe med. Legger jeg listen da for høyt? Kanskje. Nå kan jo denne ene eleven være en vriompeis, men likevel bør vi strekke oss etter at alle skal ha det bra i klassen.

Hvor legger vi listen når vi tenker på miljøet mellom de ansatte på en folkehøgskole? Jeg tror alle vil være enige om at et personale, inkludert ledelsen, som står sammen, der alle føler at de kan være seg selv og samtidig der alle går mot samme mål, vil være det beste av alt. Men det er mye som skal klaffe, og det skal gjøres mye klokt for at vi kommer dit. Det er mange skjær i sjøen.

Noen punkter kan vi likevel peke på som noe vi kan strebe mot. Alle, og jeg mener virkelig alle, må ønske å jobbe for å forstå hverandres situasjon og ikke minst hverandres intensjon for å mene det de mener, sier det de sier og gjøre det de gjør. Dette krever at man tar et oppgjør med egne fordommer og troen på at man selv vet hva den andre mener uten å ha sjekket ut hva den andre faktisk mener. Tidkrevende? Ja. Det finnes ingen snarveier til å forstå hverandre.

Dernest vil jeg holde fram målet om psykologisk trygghet. Jeg har skrevet en del om dette det siste året. Jeg bruker det både i klasser og i stippegruppa. Når har vi psykologisk trygghet? Jo, når følgende fire funksjoner er på plass hos alle medlemmene i gruppa:

Omsorg – at alle vil og viser at de vil de andre vel

Opposisjon – at alle tør å vise hvem de er og hva de står for

Kontroll – at alle tør å stille krav til de andre i gruppa

Avhengighet – at alle bidrar og tar sin del av ansvaret i gruppa

Det er først når alle i en gruppe kan bekrefte at de selv er trygge nok på å vise alle fire funksjoner, at vi har virkelig psykologisk trygghet. Hvis vi er usikre på om andre vil oss vel, er det vanskelig å kjenne på trygghet. Hvis vi er usikre på om de andre tåler oss når vi viser hvem vi er, er det heller ikke mulig å stå frem med hvem vi er.

«Hvordan går det hos dere da?» «Jo, vi gjør stadig fremgang i psykologisk trygghet. Det koster mye, men er verdt det.» •

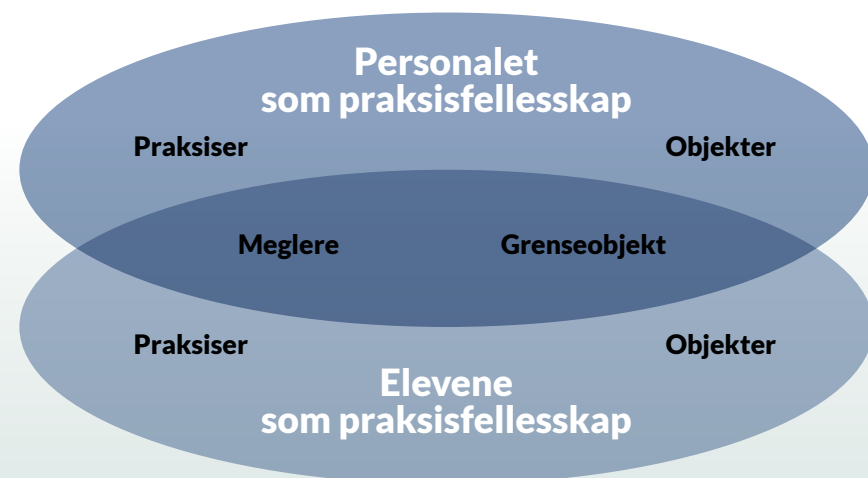
Ny masteroppgave:

Andreårselever i norsk folkehøgskole – en venn eller en ansatt?

Av Johannes Larsen,
lærer på Grenland
folkehøgskole

Det er mange som kan finne på å ta litt mye vann over hodet til tider. Å jobbe femti prosent som linjelærer på nyoppstartet linje samtidig som et hundre prosent masterstudium skulle fullføres, var nok et kroneksempel på dette. Trolig var det nok interessen for andreårselevenenes livsverden og de spennende funnene som dukket opp i skriveprosessen, det som holdt hodet mitt over vann.

«Masteroppgaven konkluderer med at en mangel på rolleavklaring kan føre til at det skapes ulike forventninger til dem blant elevene og lærerne, og at dette kan skape uklarhet rundt hvordan håndtere de dilemmaer de møter på.»

På veien har det vært krisemaksimeringer, fortvilelse, irritasjon og skrivesperrer, men også glede, iver, lyst og engasjement som har dratt fingrene over tastaturet til å fullføre masteren på et halvår.

Masteren undersøker andreårselevens læring i folkehøgskolen i lys av sosial lærings-teori. Etter måneder med analyse og fundering over tekstene som var innsamlet, stod oppgavens overskrift tydelig for meg: «Andreårselever i norsk folkehøgskole – en venn eller en ansatt?».

Communities of Practice. I masteroppgaven ble Etienne Wenger sin sosiale læringsteori «Communities of Practice» (fra nå av referert som «praksisfellesskap») anvendt. Enkelt forklart er det et praksisfellesskap når et fellesskap med lik praksis over tid klarer å stå samlet og engasjert rundt et felles mål. I folkehøgskolen har vi tradisjonelt sett forstått folkehøgskolens praksisfellesskap slik: Lærerne er ett praksisfellesskap og elevene et annet. Mellom disse praksisfellesskapene finner vi andreårselevne. Der har de hva Wenger kaller en «meglerrolle». I denne rollen forklarer og viderefører de regler, forventninger, trender, roller, symboler, uttrykk og handlingsmåter som er gjeldende i begge fellesskapene mellom fellesskapene. I lys av dette presenterer Johan Lövgren praksisfellesskapene i folkehøgskolen slik:

Andreårselevens skildringer. I lys av Wengers teori var det spennende å møte andreårselevens tanker og se en sammenheng mellom Wengers teori og andreårselevens livshverdag. Felles for nesten samtlige informanter var at det ble trukket frem

refleksjoner rundt deres rolle:

Det kan til tider være vanskelig å være andreårselev. En ting som er særlig vanskelig, er det med rollekonflikt. Man skal liksom være en elev, man skal være stipp og man skal være en venn. Jeg merker at det kan være en vanskelig ting. For som stipp har vi liksom et ansvar, og vi skriver kontrakt med skolen på at hvis vi ser at noe skjer, så skal vi si ifra, og det er ikke bare bare når man er en venn også. Det at folk kommer til meg som en venn og sier ting som kanskje burde blitt tatt opp som stipp. Det er heller ikke bare bare i timen, for der er vi jo egentlig bare elever som resten av klassen, men man merker jo at siden man er stipp, så får man mer ansvar enn det "vanlig" elever får (Informant 7).

Og:
Jeg vil si at det kan være litt vanskelig til tider, spesielt når elevene bruker oss som psykologer dersom de sliter med noe. Vi er ikke utdannet noe spesielt innenfor det, og er ikke alltid like lett å gi dem noen gode svar, og i enkelte tilfeller har vi ingen svar å gi (Informant 15).

Informantene setter ord på hva også flere av de andre informantene skildrer i sine tekster. De erfarer at det oppstår rollekonflikter. De blir vist en enorm tillitserklæring fra elevene. Denne tilliten de får, byr videre på utfordringer når det oppstår situasjoner som krever en kompetanse de ikke har. På den ene siden stilles det en forventning som medelev og venn om ikke å fortelle videre hva de nettopp ble fortalt; at de lar hemmeligheten være mellom dem. På den andre siden forventes det fra skolens ledelse at det ansvaret de har blitt betrodd, skal føre til at andreårselevne viderefremmer de utfordringer eller problemer som befinner seg i elevgruppen dersom

andreårselevne anser informasjonen de ble gitt som så alvorlig at personalet bør kobles på saken. Dette krever en handlingskompetanse hos andreårselevne der de må evne å gjøre gode vurderinger basert på hva de får informasjon om og videre involvere lærerne hvis nødvendig. Denne vurderingen erfarer flere andreårselever å være problematisk ettersom de ikke har «en fasit» på hva de skal gjøre i slike situasjoner.

I masteroppgaven forsøker jeg å fremme en ny forståelse av andreårselevne basert på informasjonen som ble gitt av de femten informantene.

Rollekonflikter og frihavn. Når andreårselevne står i rollekonflikter, skildrer flere at de kommer sammen med resten av andreårselevne for å diskutere og avklare hvilket handlingsmønster som de mener er korrekt. Noe informasjon deler de, noe lar de bli mellom dem. Skulle derimot noe skje innad i andreårselevgruppen, er det ikke sikkert hverken elevene eller lærerne får vite om dette.

På bakgrunn av andreårselevens skildringer rundt deres handlingsmåter og historier, forstås det slik: I tillegg til å være medlemmer av personalet og elevenes praksisfellesskap, definerer de sitt eget praksisfellesskap i folkehøgskolen. Andreårselevne har en særegen «frihavn» på et eget tilegnet bområde der de planlegger, samhandler, forteller, deler, utvikler, forhandler og diskuterer. Som praksisfellesskap er de engasjert i målet om å skape «det beste året elevene kan få».

Rolleavklaring. Det vil med stor sannsynlighet forenkle andreårselevens hverdag å tidlig avklare deres rolle for førsteårselevne. Slik kan andreårselevne bedre håndtere

en venn. Jeg merker at det kan være en vanskelig ting.»

Informant

<<

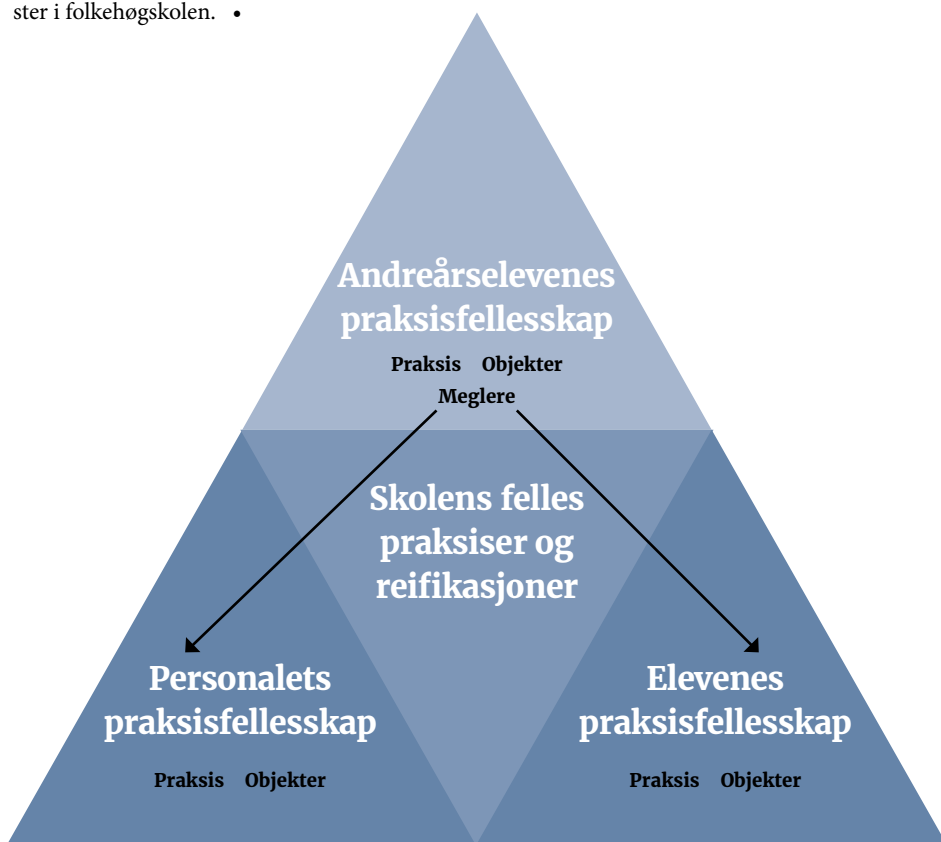
Andreårselever tilegner seg kunnskap og kompetanse, samt lærer ferdigheter til å tilpasse seg til de forventninger og regler som kreves for å delta i de fellesskapene de står i, både i folkehøgskolen og videre etter folkehøgskolen. Masteroppgaven konkluderer med at en mangel på rolleavklaring kan føre til at det skapes ulike forventninger til dem blant elevene og lærerne, og at dette kan skape uklarhet rundt hvordan håndtere de dilemmaer de møter på. I rollen som andreårselever danner de sitt eget praksisfellesskap, hvor de gjennom dette erfarer ny læring i formelle og uformelle sosiale sammenkomster i folkehøgskolen. •

Læringsutbytte. I rollen som andrårselevers skjer den personlige læringen i de sosiale sammenkomstene og fellesskapene andrårselevene befinner seg i. De lærer gjennom å få ansvar, bo sammen, være tillitspersoner, meglere, samtalepartnere og forbilder for elevene. Masteroppgaven avdekket at valget om å bli en andrårselev ikke var noe informantene tok for å lære mer eller på bakgrunn av et ønske om å bli mer dannet eller klar til et samfunnsliv. Det følger med som en konsekvens av folkehøgskolenes tilbud om opplevelser, ansvar, refleksjoner og erfaringer de får av å være andrårselev.

Masteroppgave ved USN 2022:

Andreårselever i norsk folkehøgskole
– en venn eller en ansatt?

Johannes Larsen

Ordskyen til «Hva er den viktigste årsaken til at du begynte på folkehøgskole?»

Ni av ti elever hadde folkehøgskole som førstevalg

Ecto. Svein Finneide

Av Terje Wehus,
informasjonsrådgiver i IKF

Skolestartundersøkelsen (tidligere Elevundersøkelsen) kartlegger hvilke motiver de ferske elevene har hatt for sitt valg, hvem som har påvirket dem og hvilke informasjonskanaler de har fått informasjon gjennom. 74 av landets folkehøgskoler gjennomførte undersøkelsen. 4294 elever svarte, som innebærer en oppslutning på 61 prosent. Halvparten av elevene kommer fra Akershus, Hordaland, Oslo, Rogaland eller Trøndelag. Fordelingen har holdt seg tilnærmet lik over de siste tre årene.

Det er generelt ingen store endringer fra i fjor i årets undersøkelse.

To av tre av årets folkehøgskoleelever søkte ikke på andre studier/skoler enn folkehøgskole. Etter en dupp ned mot 50 prosent i 2020 er dette som i før-pandemiske tider. Og ni av ti har, som vanlig, folkehøgskole som sitt førstevalg.

Den største bevegelsen ser vi på spørsmål 10 *«Søkte du på andre studier/ skoler enn folkehøgskole?»*

To av tre, 67 prosent, svarer at de ikke søkte på andre studier/skoler enn folkehøgskole. Denne andelen er da tilbake på det som var «normalen» fram til 2020 da den gjorde en dupp ned til 53 prosent. Og halvparten av elevene søkte kun på én skole.

Fagtilbudet er fortsatt den viktigste grunnen til valg av skole, men det sosiale fellesskapet, spennende fagtilbud og det å gjøre «noe annet» scorer også høyt. For elever på frilynte skoler er det viktig at den er frilynt. Elever på kristne skoler legger

større vekt på linjetilbudet enn om skolen er kristen eller frilynt. Nytt i år var at elevene også i et fritekstfelt kunne skrive om dette. Ordskyen domineres av ordene «friår», «venner», «lære», «studier», og «pause».

To av tre har venner eller familie som har anbefalt dem å gå på folkehøgskole. Kun én av ti kjenner ingen kjenner som har gått på folkehøgskole.

For andre gang er elevene blitt bedt om å gradere hvilken betydning bærekraft og lavt klimaavtrykk har hatt for valg av skole og linje. Den er lav, med en snittscore på rundt 2 av 6. •

Manus til morgensamling

Perspektiv

I hvert nummer av *steg* vil en skole presentere en morgensamling. I dette nummer er det Helgeland folkehøyskole og vaktmester **Jon Vegard Ladehaug** som har gitt oss sitt manus.

Noe av det jeg synes er mest interessant med samtaler i kristne miljøer, er hvordan vi med samme utgangspunkt kan ende opp med så ulike syn på ting!

Dette ble mest tydelig for meg gjennom historien om den bortkomne sønnen (Luk 15, 11-32.) Jeg skal ikke gjengi hele historien, men den handler om to sønner der den ene bad om arven på forskudd. Han reiste vekk og sløste den bort før han dro hjem igjen til faren. Da faren så sønnen, ble han svært glad og stelte i stand en voldsom fest. Samtidig hadde den andre broren vært hos faren hele tiden. Da den andre broren hørte om denne festen, ble han sint fordi han mente han ble urettferdig behandlet. Jeg anbefaler å slå opp hele teksten, men jeg vil spesielt trekke frem de to siste versene:

«Faren sa til ham: «Barnet mitt! Du er alltid hos meg, og alt mitt er ditt. Men nå må vi holde fest og være glade. For denne broren din var død og er blitt levende, han var kommet bort og er funnet igjen.»

Historien om den bortkomne sønnen er nok en av de aller mest brukte fortellingene i kristen forkynnelse, og jeg kan med hånden på hjertet si at jeg har hørt minst 50 andakter/prekener om denne. De første gangene jeg

hørte den, tenkte jeg at i denne historien så er vi mennesker den første sønnen. Jeg skal ærlig innrømme at det var en lang periode der jeg tenkte «Hørt det før». Fra «den bortkomne sønn» ble nevnt så fulgte jeg ikke med før taleren sa amen! Så har jeg de siste gangene begynt å tenke mer over denne andre sønnen. Hvorfor er han med i denne fortellingen?

Den andre sønnen. Han som var så plikt-opplyvende og holdt seg til det faren hadde sagt. Han som var lojal hele tiden, men som ikke fikk noen belønning for dette. Høres dette kjent ut? Kanskje er du som meg. Som i perioder føler at du er en veldig «flink» kristen. Du både ber ofte og leser flittig i bibelen. Burde ikke du bli belønnet for dette?

Både ja og nei. I vers 31 står det «... Du er alltid hos meg, og alt mitt er ditt.» Vi blir belønnet når vi holder oss nær Gud. Både gjennom de løfter han har gitt oss for vår tid på jorden og ved et liv i evigheten. Dette er hvorfor jeg sier ja, men hvorfor sier jeg også nei? Da må vi se i Efeserne 2, 8-9: «For av nåde er dere frelst, ved tro. Det er ikke deres eget verk, men Guds gave. Det hviler ikke på gjerninger, for at ingen skal skryte av seg selv.» Vår belønning kommer ikke av vår tro-

fasthet eller våre prestasjoner. Den kommer gjennom troen alene, gjennom vårt valg om å være hjemme hos far.

Hvorfor er det sånn at jeg noen ganger kjenner meg igjen i den første sønnen og noen ganger den andre? Det er fordi Bibelen er en tidløs bok! Den er skrevet på en slik underfull måte at du aldri kan lese ut Bibelen. Bibelen er laget for å fortelle deg nye ting fra de samme fortellingene! Den er skrevet slik at du, ut fra hvilket humør eller livssituasjon du befinner deg i, vil kunne ta forskjellig lærdom av det du leser!

Ulike perspektiv, vil gjøre at vi kan forstå samme tekst på ulike måter. Så det kan være nyttig å huske på dette når du snakker med folk som har en ulik mening fra din egen. Her er det ikke nødvendigvis noe som er rett eller galt. Det er bare erfaringer hentet fra ulike ståsted. •

Foto: Shutterstock

De halve setningers fortellinger

Av Victoria Bø,
forfatter, kommunikasjons-
og markedsleder, Normisjon.

Det er mange ord og uttrykk fra Bibelen som har blitt en del av dagligtalen vår. De fleste av oss vet dessuten godt hva De ti bud er og hvilken bønn som begynner med «Vår Far i himmelen». Dessuten har vi antagelig sunget eller hørt salmer fra Bibelens egen bønnbok, Salmenes bok. Men har vi lagt merke til de halve setningene i evangeliene? De pussige små referansene til egentlig ganske store livshendelser? I Matteusevangeliet kapittel 9 vers 20 til 23 står en kort fortelling om kvinnen som snek seg til å røre ved kanten av kappen til Jesus: «for hun sa til seg selv: Om jeg bare får røre ved kappen hans, blir jeg frisk».

Denne lille historien om håp står midt i en mye mer dramatisk historie. Jesus er på vei et sted, han er opptatt med noe annet, en jente, datteren til forstanderen Jairus, skal straks bli vekket fra de døde, men underveis dit er det noen som rører ved kappen til Jesus. Kvinnen som strakte ut hånden etter kappekanten til Jesu hadde virkelig skjont hvem Jesus er. Bare det å røre ved klærne hans var hennes drøm og hennes håp. En bitteliten bevegelse fylt av tro skaper varig forandring for henne.

De store fortellingene fra Bibelen er velkjent for mange. Men noen ganger er det halve setninger som setter oss på sporet av virkelig storhet.

Skygge og lys. I Apostlenes gjerninger, fortellingen om disiplenes liv etter at Jesus var korsfestet, står det i femte kapittel vers 15 om hvordan de bar syke ut på gatene «og la dem på senger og bærer for at i det minste skyggen av Peter kunne falle på noen av dem når han gikk forbi». Jeg tar den setningen en gang til: «for at i det minste skyggen av Peter kunne falle på noen av dem når han gikk forbi».

Denne halve setningen er et helt evangelium. Det er en hel fortelling i seg selv. Det er en fortelling som handler om menneskers håp, den handler også om håpløshet, hittil har de ikke hatt noe sted å gå med sine syke, men nå, nå er det en fisker som har blitt forandret som gjør folk friske bare ved at han passerer dem slik at skyggen hans faller på dem.

Og det skjer mirakler, folk blir friske. Og Peter selv er i ferd med å fri seg fra sin egen skygge og stå fram som en leder, han peker på Jesus og vekker fra seg selv, hans kraft er ikke hans egen, sier Peter. Han tar til orde mot myndigheter, han blir kastet i fengsel, men fortsetter å forkynne. Avtrykket han skaper i sitt samfunn gjør en forskjell i folks liv.

Hvor har det blitt av miraklene i vår tid?

Hvor har det blitt av de halve setningers evangelium i dag?

Vente. Vi har levd gjennom en pandemi, men vi opplever at det er krig i øst og vi lar oss bevege av nyheter om lidelse og krig i Ukraina.

Vi venter kanskje på advent og jul samtidig som vi skotter mot stigende renter, stigende strømpriser, skiftende drivstoffpriser. Og våre halve setninger venter.

Peter går ikke lenger forbi slik at skyggen hans faller på folk i det samfunnet vi lever i. Men vi kan fortsatt røre ved kappekanten til Jesus. Og advent er en god mulighet til det.

Hvordan kan vi strekke ut hånda mot Jesus og håpe på god forandring i dag? Ja, jeg har ingen ny oppskrift på det. Det er gamle verktøy vi tar i bruk, men vi kan jo gjøre det på nye måter: gjennom å be på vårt vis, slik vi er, med de ordene og vanene vi har, vi kan lese ny eller etablert kristen litteratur, fordype oss i Bibelen, være med i kristne fellesskap.

De halve setningene i Bibelen, de små fortellingene som foregår midt i de store kan gi oss håp også. Vi venter på god forandring, i samfunnet, men kanskje også midt i plager som vi håper på tilfriskning fra. Vi har våre ufullførte livshistorier og heldigvis er de halve setningers evangelium et evig budskap som ikke er ferdig fortalt. •

«Vi kan fortsatt røre ved kappekanten til Jesus. Og advent er en god mulighet til det.»

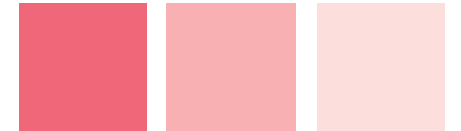

Foto: Shutterstock

En pauseknapp i livet

Har du lagt merke til at det av og til står spørsmål på Q-melkene? Et spørsmål jeg la spesielt merke til her en dag var: *Ville du hatt en pauseknapp eller spoleknapp i livet ditt?*

Av Janne Margrethe Severinsen,
sekretær og musikk lærer på Sagavoll og
prosjektleder i NKF/IKF for å fremme Sang i
folkehøgskolen

Stoppe tiden. Mitt klare svar var pauseknapp. Jeg har mange ganger i livet, heldigvis, tenkt at nå kunne jeg gjerne stoppet tiden litt her. For eksempel kunne jeg gjerne stoppet tiden en varm sommerdag sammen med familien på ferie i Danmark rundt et middagsbord, eller stoppet en lørdagskveld med massevis av venner i hus, eller på en konsert med en favorittartist. Men så kunne jeg jo også kanskje spolt over litt gråe dager, eller dager der ting bare føles litt vanskelig, bare blitt ferdig med det liksom.

Tenke over livet. Tid er generelt noe jeg har tenkt mye på i det siste. Kanskje fordi jeg dette året har jubileum? Hele 40 år har jeg vært på denne jorda, og det har jammen vært fine år. Jeg har feira med kakefest hjemme i stua, nydelig hyttetur på fjellet med fire barndoms-venninner, og en storslått New

York-tur med syv venninner fra studietiden i Staffeldtsgate. Den turen kunne jeg gjerne brukt pauseknappen mye på. Klart man må feire når man blir førr!!

Jeg kjenner meg heldig. Samtidig tenker jeg mer enn noen gang over livet. Sikkert en aldri så liten 40-årskrise på gang her ja, jeg ser den. Mer bekymra, men også mer takknemlig. Sulten på mer, men ser også at jeg har opplevd mye. Jeg vil ikke at livet mitt, alt det gøye og fine, skal ta slutt. Jeg ønsker meg mer tid.

Jeg tenker også mer over hva og hvem jeg kommer fra. Hvorfor har jeg blitt som jeg har blitt? Hva har gjort at jeg har de interessene jeg har? Og hvor kommer musikkglæden min fra?

Trekkspill fra bestefar. To opplevelser de siste ukene har fått meg til å tenke på mine to bestefedre spesielt. Første opplevelsen var at jeg her om dagen fikk bestefars gamle trekkspill i hus. Hva i alle dager skal vi med et trekkspill? spør min mann. Jeg kjenner jo litt på at jeg lurar på det samme, men jeg kan bare ikke la det gå til noen andre!

Trekkspillet fikk meg til å mimre. Bestefar var predikant og reiste land og strand rundt og forkynte Guds ord. Han spilte, og han sang. Noen ganger tok han frem trekkspillet og spilte for oss hjemme i egen stue. Det var stort, og ganske heftig lyd. En av de første sangene han lærte meg og alle de andre barnebarna i familien, var følgende:

*Fryd, fryd, fryd, av hjertes fryd jeg synger.
Fryd, fryd, fryd, for him'len er mitt hjem.
Min synd er helt utslettet, for Jesus bor i hjertet,
og hjertet strømmer over, av bare fryd.*

Denne sangen sang vi med både bevegelser, klapping og fryd (!). Bestefar skapte samhold i familien, og vi sang mye sammen (og ja, han holdt også lange taler i familieselskapene).

Hurdal Verk. Den andre opplevelsen var at jeg besøkte Hurdal Verk folkehøgskole med sangprosjektet vi har gående i kristen folkehøgskole. Hurdal Verk har jeg hørt om hele livet, for her jobbet nemlig min farfar på 40-50-tallet, og min far hadde sine første leveår der. Så da jeg stod og sang med årets elever på Verket, var det ganske kult å tenke på at min farfar hadde massevis av sang og kor i samme fine salen for ganske så mange år siden. Rett og slett gøy at vi har gjort noe av det samme, bare med mange års mellomrom (og sikkert i litt ulike sjangre også da). Tida har gått. Ting forandrer seg med tida.

En gave. Jeg har hele livet sett opp til både bestefar og farfar. Og selv om de har gått ut av tiden, kjenner jeg at jeg fortsatt ser opp til dem, tenker på dem og har dem med på en måte. Jeg har trekkspillet, men også massevis av gamle noter og sangbøker liggende (noter kan bare ikke gå i søpla). Og jeg tror jammen jeg har arvet sangglæden fra dem begge.

«Bestefar, Martin Omdal, var predikant og reiste land og strand rundt og forkynte Guds ord. Han spilte, og han sang. Noen ganger tok han frem trekkspillet og spilte for oss hjemme i egen stue. Det var stort, og ganske heftig lyd.»
Foto: Privat

De lærte meg at sang skaper samhold, sang er en gave både til meg selv, men også noe å gi til andre. Og noe å gi til Gud. Jeg skulle gjerne spolt tiden tilbake til familieselskap med farfar som sang, og bestefar som spilte trekkspill, og stoppet tiden litt der.

Som 40-åring tenker jeg rett og slett mer over livet. Kanskje varer det resten av livet?

Selv om jeg kan synes at det er litt slitsomt å tenke så mye, tror jeg jo også det er sunt å stoppe opp litt. Tenke både litt bakover og litt fremover – spole og pause. Så håper jeg å lage mange opplevelser fremover som er så bra at jeg ønsker å kunne stoppe tiden. Det kan være et fint mål, og en ikke så verst 40-årskriseplan. •

Sanger i Syng Livet om tema:

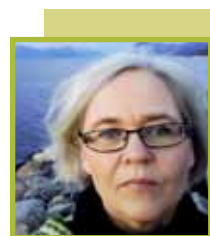
- 348 • I wish
- 682 • Those were the days
- 690 • Tomorrow
- 498 • Neste sommer
- 105 • Danse mot vår
- 686 • Time after time
- 232 • Gabriellas sang
- 748 • Yesterday
- 685 • Till we meet again

Foto: Shutterstock

Det kan være harmløst å snu bunken, men det vil ikke funke på alle kull.

Snu bunken?

Av Anne Gjerding,
internatleder på Molde folkehøgskole

Å ja, jeg mistenkte også de gamle lærerne mine for å «snu bunken» mellom kullene. De brukte nok de samme undervisningsnotatene, vitsene og prøvene flere år på rad. Vitsene gikk kanskje først ut på dato. Ellers var det vel harmløst at opplegget i historie, naturfag og geografi ble brukt flere ganger.

Her på folkehøgskolen gjenbrukes det også harmløst. Vi har noen lørdagstema, noen turmål og opplegg for fellesfag som fungerer like bra i årevis. Men siste runde før et opplegg blir forkastet, kan være litt smertefull. Når vi skjønner at dette ikke fungerer lenger, og at vi så det litt seint.

Ut på dato? De sosialpedagogiske oppleggene går minst like fort ut på dato som annen pedagogikk. Jeg har til gode å kunne plukke et opplegg rett ut av et temahefte, en idébank eller en ressursperm. Alt må times og tilpasses, og ingenting fungerer like bra hver gang.

Jeg elsker å starte året med å ha oppleggene klare. En perm med tema for alle ukentlige samtaler i Tro og Tanke-gruppene, med teasere og oppgaveark. En perm med agenda for årets praktiske korridormøter og opplegg for sosiale husmøter på korridorene, med alternative metoder å velge blant. Alle undervisningsopplegg for lederlinja. Og så videre.

Jeg liker at alle korridorlærere, gruppeledere og jeg sjøl skal være forberedt og ha oversikt over sammenhenger og progresjon. Når sånne omfattende opplegg er klare, får en kanskje lyst til å sette kontakta i lamineringsmaskina!

Men når det gjelder folkehøgskolepedagogikk, fungerer det enda dårligere enn historielærerens tørre gjenbruksvitser. Når det kommer nye og annerledes kull, kan vi i verste fall forsterke eller skape problemer som kunne vært unngått. Kan jeg vise deg noen klassiske eksempler?

Gruppesamtale om drikking. Dette var i utgangspunktet ikke et tema for samtalegruppene som kalles Tro & Tanketimer hos oss. Vi drev opplysning og holdnings-skapende arbeid på andre arenaer. Da flere elever valgte å dele vonde historier med rus på slutten av skoleåret sitt, ble det klart at temaet hørte hjemme i samtalegruppene. Elevene etterlyste en tydelig sjanse til å ta det grundig opp tidligere i skoleåret.

Først hadde vi generelle og prinsipielle diskusjoner i gruppene. Noen gruppeledere syntes det kunne være et krevende tema, siden deres egen ungdomstid ikke hadde vært særlig preget av drikking. Når vi diskuterte drikking bare på en generell måte, opplevde noen elever det som feigt og blodfattig. De som så slik på det, tenkte at vi ikke hadde peiling, mens de slet med de konkrete problemene.

Jeg valgte å ta inn et sett case til diskusjon i gruppene. Eksempelene var helt anonymisert, men hentet fra min tid i folkehøgskolen. Seinere la jeg faktisk til enda flere sterke eksempler på hvordan folkehøgskoleelever har havnet «in deep guacamole» av regelstridig drikking. Det føltes riktig med drikkepress i kullene. Det kan fungere ganske bra.

Ikke relevant til alle tider. Å diskutere konkrete eksempler har gitt noen elever en øyeåpner. Eksempelene har handlet om at man ikke vet alt om sine medelever, for eksempel om de har et alkoholproblem, om de har vonde erfaringer hjemmefra, eller fra russetida. De forteller ikke nødvendigvis at lukt og lyd av drikking trigger angst hos dem. Det har også handlet om hvordan flørt og sex blir misforstått i fylla, om å få rollen som «barnevakt» for fulle venner og om forventninger til de ansatte.

Men. Så møter vi kull *uten* drikkepress. Kull som tvert imot holder seg godt innenfor reglene og synes det er deilig å være i et nytt, annerledes og rusfritt miljø. Da blir det veldig feil å trekke fram det gamle opplegget med alle eksemplene, der jeg dro skikkelig på.

Koronakullene drikker mindre enn eldre ungdommer.

«Jeg har til gode å kunne plukke et opplegg rett ut av et temahefte, en idébank eller en ressursperm. Alt må times og tilpasses, og ingenting fungerer like bra hver gang.»

Diffuse signaler. Men forskning omkring hvor normene kommer fra, har gang på gang vist at diffuse signaler skaper et inntrykk av at andre ungdommer drikker mer, og legger seg som et fiktivt press hos enkeltungdommer. Det ønsker vi selvfølgelig ikke å forsterke.

Jeg vil ikke signalisere en forventning om at elevene våre «må» oppleve den vonde fylla, som om den var en obligatorisk del av ungdomstida. Jeg vil gjerne at elevene skal reflektere over at drikking ikke betyr bare vanlig moro for alle. Men tenk deg et år der ingen kommer fulle hjem.

Hvis jeg da bruker dette eksempelet, sier jeg samtidig at de kan forvente nettopp det her, likevel:

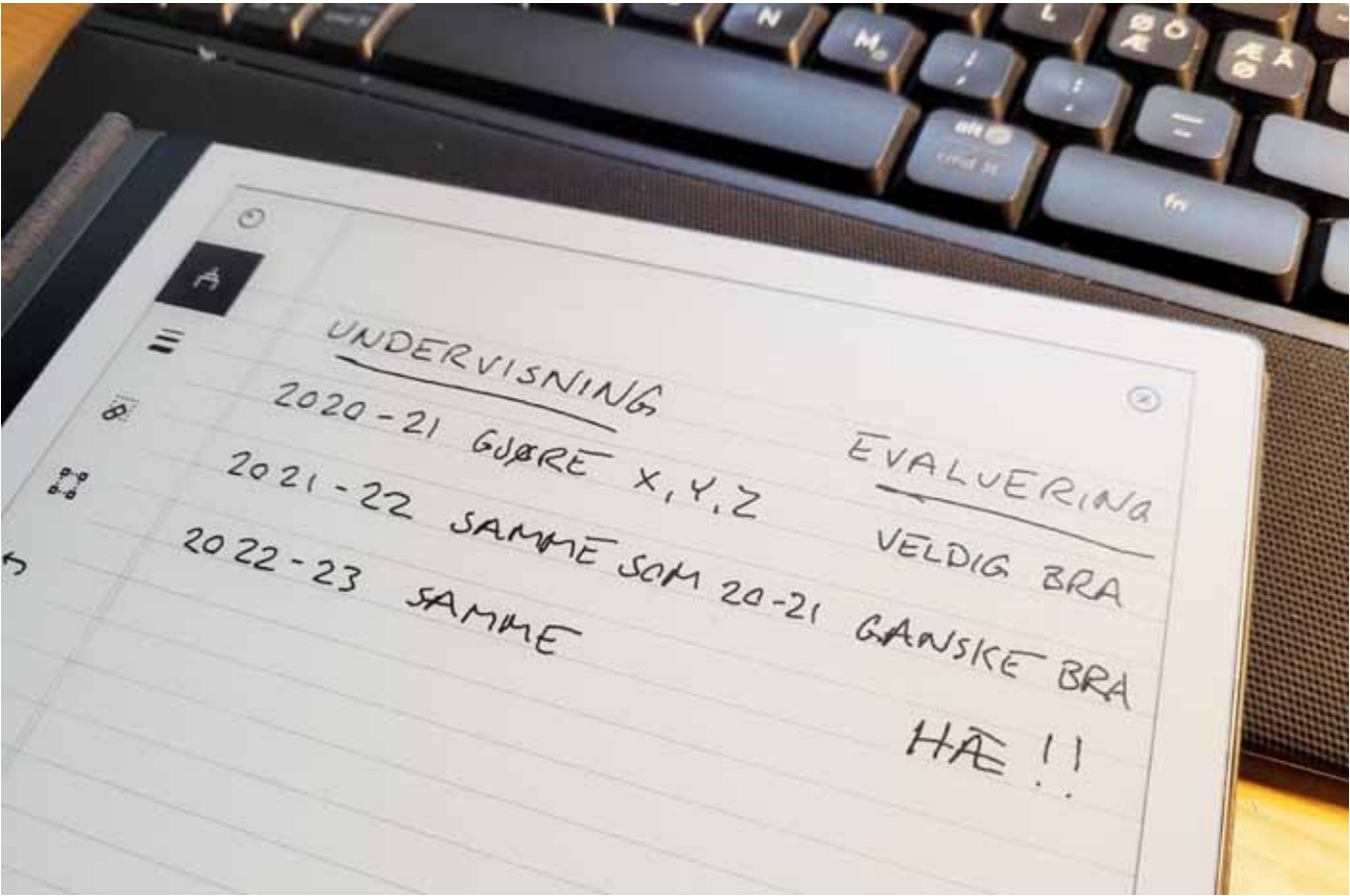
En gutt har vokst opp med ei alkoholisert mor. Han har tatt mye ansvar, vært mye redd og kan ikke fordra at folk er fulle. Han har lest om skolen at den er en kristen idrettsskole med alkoholforbud, og håper at han er trygg her. Når folk drar til byen og kommer tydelig påvirket tilbake om natta, blir han stiv av gammel skrekk. Ville folk tatt hensyn hvis de visste hvordan han hadde det, eller ville de ikke?

Med den refleksjonen i bakhodet, må jeg luke i eksemplene og ikke snu bunken.

Kjærester og intimitet. Reglementet vårt forbyr at kjærester overnatter sammen på internatet. Det må naturligvis forklares på én eller annen måte. Særlig når det er ganske vanlig at kjærester sover sammen hjemme hos familiene.

Lenge ble det formidlet fra ledelsen til hele kullet, og noen ganger ganske kryptisk.

>>

Siste runde før et opplegg forkastes, kan være smertefull. Foto: Tom Arne Møllerbråten

<< Det er jo i bofellesskapene på korridor det merkes, men hver gang vi nærmet oss temaet i korridormøter, ble det gjerne kleint og vagt. Alle unngikk å insinuere at det handlet om konkrete rom og reelle situasjoner.

Dermed hadde vi en situasjon parallell til saken om drikking. Det var behov for å være konkret, uten å diskutere en aktuell konflikt på korridoren.

Konkrete eksempler for prinsipielle avtaler. Vi vil gjerne at elevene reflekterer rundt hva det innebærer å vise respekt og hensyn, som trangbodd ung voksen med forelskelser og seksualdrift. Som internatleder har jeg mer enn nok anonyme eksempler å ta av når vi trenger tenkte scenarier. For i over to tiår har jeg tatt imot frustrasjon

over saker som ingen våget å ta opp direkte. Så de siste få årene har det ligget 12 gamle, små historier og ventet på Husmøte 3.

Det har fungert bra å la elevene gå løs på eksemplene i små grupper, og oppsummere sammen med hele korridoren. De har gjort prinsipielle avtaler om hvordan de vil ha det. De har fått større forståelse for hvordan grensene beskytter fellesskapet og vært litt lettet over at det faktisk ble tatt opp. Det er godt å ha diskusjonen om disse historiene som referanse når det dukker opp konkrete situasjoner.

Men igjen: Det fiktive presset på ungdommene er det samme når det gjelder sex, som det er med drikking. Idéen om at andre debuterer tidligere og har mer sex enn én

sjøl, ligger der. Og vi vil ikke forsterke det. Så jeg kan ikke snu bunken.

Jeg må luke i eksemplene, og se om for eksempel denne historien gjør mer skade enn gagn i år:

En elev sover store deler av året på sofaen i korridorstua, for å være grei mot romkameraten og kjæresten, som gjerne vil ligge sammen. Til dem sier han at det er null stress. Til internatleder sier han at det er litt urettferdig, siden han betaler like mye som de andre for rom. Han sover dårlig og får en del fravær fra morgensamlingene. Er det urettferdig? Hva kan vi gjøre?

Det blir aldri kjedelig. Fortsatt god høst fra meg! •

Krevende tider

Av Anne Tingelstad Wøien, daglig leder i Folkehøgskolerådet

Foto: Shutterstock

Vi lever i en svært urolig tid. Hadde noen nyttårsaften i 2020 sagt til meg at vi i 2022 ville ha opplevd at samfunnet hadde vært nedstengt i to år på grunn av pandemi og at det ville være krig i Europa, så hadde jeg ikke trodd på det. Både pandemien og Russlands angrep på Ukraina har ført til stor økonomisk og sosial uro og bekymring i vår del av verden.

Reel nedgang til folkehøgskolene. I regjeringens forslag til statsbudsjett synliggjøres dette gjennom forsøk på å dempe de verste utslagene av virkningene av krigen, med påfølgende høy konsumprisvekst, høye energipriser og renter som stiger. I statsbudsjettet blir ikke folkehøgskolene direkte kuttet, men blir ikke prisjustert. Det betyr en reell nedgang i det statlige tilskuddet på over 28 millioner kroner. I tillegg vet vi at det er skoler i prisområder med strømstøtte som ikke får støtte på grunn av organisa-

sjonsform. Vi synes det er meget uheldig at skolene ikke blir behandlet likt.

Vanskelig situasjon. Den 31.oktober la Folkehøgskolehøgskoleutvalget fram sin offentlige utredning om folkehøgskolene. Utvalget har lagt stor vekt på mangfold og at folkehøgskolene skal være en alternativ læringsarena for alle. Kort fortalt peker de på at elevmassen i folkehøgskolene ikke spiller samfunnet. Det gjelder elever med minoritetsbakgrunn, funksjonsnedsettelse, at det er for få med yrkesfaglig og lavere sosioøkonomisk bakgrunn. Med et forslag til statsbudsjett som ikke prisjusterer skolene, ei heller øker elevenes mulighet til å få samme studiefinansiering som studenter, er det et tydelig signal om at NOU-ens innhold ikke skal gjelde før den er politisk behandlet. Skolene blir stilt i en meget vanskelig situasjon der økning i skolepenger blir tvingende nødvendig – stikk i strid med politiske signaler.

Så langt har skolene opplevd en liten nedgang i antall elever som har søkt folkehøgskole. Trøsten er at det er en liten økning i årskullene de nærmeste 10 årene. Det betyr at vi har muligheter til å tiltrekke oss flere elever.

Uheldig pensjonsordning. Noen av skolene opplever at omleggingen av pensjonsordningen er svært krevende. I samarbeid med Forum for friskoler har vi arbeidet for å få til en utjevningsordning mellom folkehøgskolene som en overgangsordning. Det har neppe vært Stortingets intensjon å la enkelte små rettssubjekter risikere konkurs fordi de har mange arbeidstakere i aldersgruppen som har rett til å ta ut avtalefestet pensjon. Om vi lykkes med vårt arbeid vil vi ikke kunne se før Stortinget har ferdigbehandlet Statsbudsjettet i desember. Vi krysser fingre for det og for at situasjonen i Europa og verden for øvrig blir mer stabil og forutsigbar i 2023. •

Hvis globalt medborgerskap er danningsidealet – er ikke bistandsarbeid svaret!

Folkehøgskolenes formål er allmenndanning og folkeopplysning, hvor dannning handler om å forstå seg selv – i relasjon til andre og verden. Globalt medborgerskap handler om å forstå verden vi lever i – og vår plass i denne verden. Globale medborgere tar en aktiv rolle i samfunnet og jobber, i samarbeid med andre, for å bidra til en mer fredelig, likeverdig, rettferdig og bærekraftig verden.

Av Brita Phuthi,
PhD stipendiat ved Oslo Met
(i permisjon fra stillingen som
internasjonal rådgiver i
Folkehøgskolerådet).

Jeg mener at å engasjere elever i bistand, ikke er veien å gå for å danne globale medborgere - da bistand bygger på idealet om at «vi» skal hjelpe «de andre» – og i verstefall kan bidra til å reproducere ulikhet mellom mennesker og kulturer.

40 år. Neste år er det 40 år siden *Internasjonalt utvalg for folkehøgskolen* (IU) ble etablert, som et samarbeid mellom de frilynte og kristne folkehøgskoleorganisasjonene. Ett av formålene til IU fra 1983, var å stimulere til debatt om internasjonale spørsmål og folkehøgskolenes engasjement i disse spørsmålene. De siste årene har IU drevet prosjekter som skal bidra til dette – gjennom bl.a. *Pedagogikk for de rike* (2005), *Globalvettreglene* (2017) og en rekke internasjonale seminarer for folkehøgskoleansatte, og noen ganger også elever. Som med alt annet arbeid i folkehøgskolen, trenger vi å utfordre og stille spørsmål ved eksisterende praksiser slik at vi kan videreutvikle den enkelte skolen - og skoleslaget. Derfor er det så viktig at folkehøgskolene har IU til å gjøre nettopp dette.

«Vi» og «de andre». Du har kanskje allerede blitt provosert over påstanden om at å engasjere elever i bistand ikke er veien å

gå for å danne globale medborgere, fordi du har erfart at elever på egen skole får et stort engasjement for skolens bistandsprosjekt og det positive det medbringer. Slik jeg ser det, trenger vi fortsatt humanitære organisasjoner som gir nødhjelp, og det er flere utviklingsorganisasjoner som lykkes i sine prosjekter – men også mange som ikke gjør det. Poenget mitt er ikke å diskutere utviklingsbistand per se, men dens rolle i å danne globale medborgere.

Globalt medborgerskap handler om å se hverandre som likeverdige. Kort oppsummert har bistand tradisjonelt handlet om at «vi» hjelper «de andre», og allerede her er det et brutalt skille som skapes hvor «vi» kan gi noe «de andre» mangler. Det skapes et hierarki, hvor makten er hos «vi» som har pengene og ressursene – og dermed også definisjonsmakten.

Jeg var nylig med på et forskningsprosjekt om begrepet «partnerskap» og hvordan dette blir forstått i utviklingsarbeid og utveksling blant Norec (tidligere Fredskorpset) sine samarbeidspartnere. Partnerskapsbegrepet etterstreber likeverd mellom partnerne, men gjennom forskningen fant vi at dette er vanskelig i praksis, da det f.eks. er

én partner som har hovedansvar for prosjektbudsjettet. Er det fokus på pengeoverføring og resultat, så er det lettere at en asymmetri i maktforholdene utspiller seg.

Danning av globale medborgere.

Bildet av det globale sør, slik det var da jeg vokste opp, har nok forandret seg litt blant dagens 19-20 åringer gjennom mye større tilgang på informasjon. Samtidig er det fortsatt mange stereotypier om land i det globale sør – og behovet for hjelp fra land som Norge. Jeg mener at folkehøgskolene, gjennom folkehøgskolepedagogikken, har mulighet til å utfordre disse verdensbildene, slik at de

ikke reproduces. Avlæring er et nøkkelbegrep. Her er både *Pedagogikk for de rike* – metoder og *Globalvettreglene* gode redskaper – og IU er helt sentralt i folkehøgskolen for å drive dette arbeidet videre.

Menneskemøter. Folkehøgskoler er ikke bistandsorganisasjoner. Vi driver med allmenndanning og folkeopplysning. Jeg mener derfor at fokuset må være på *menneskemøter* når skoler reiser på studieturer. Elever bør møte andre ungdommer/unge voksne som er opptatt av det samme faget – og bruke tid sammen for å snakke om de likhetene og ulikhetene de opplever i sine kontekster. Om

folkehøgskoleelever får møte jevnaldrende, tilbringe flere dager sammen og drive med faget alle interesserer seg for – om det er foto, friluftsliv, utviklingsarbeid eller musikk – så mener jeg at fordommer vil utfordres og brytes ned, og likeverdet vil vokse frem. Ser man noen som likeverdig, så vil man også behandle dem deretter – noe vi trenger mer av i verden i dag. •

Referanse:

Lövgren, J. (2022). From nation building to global citizenship: human rights education in the Nordic folk high schools. *Human Rights Education Review*, 5(2), 77–97.

**20 spørsmål til din allmenndannelse
– eller bare for moro!**

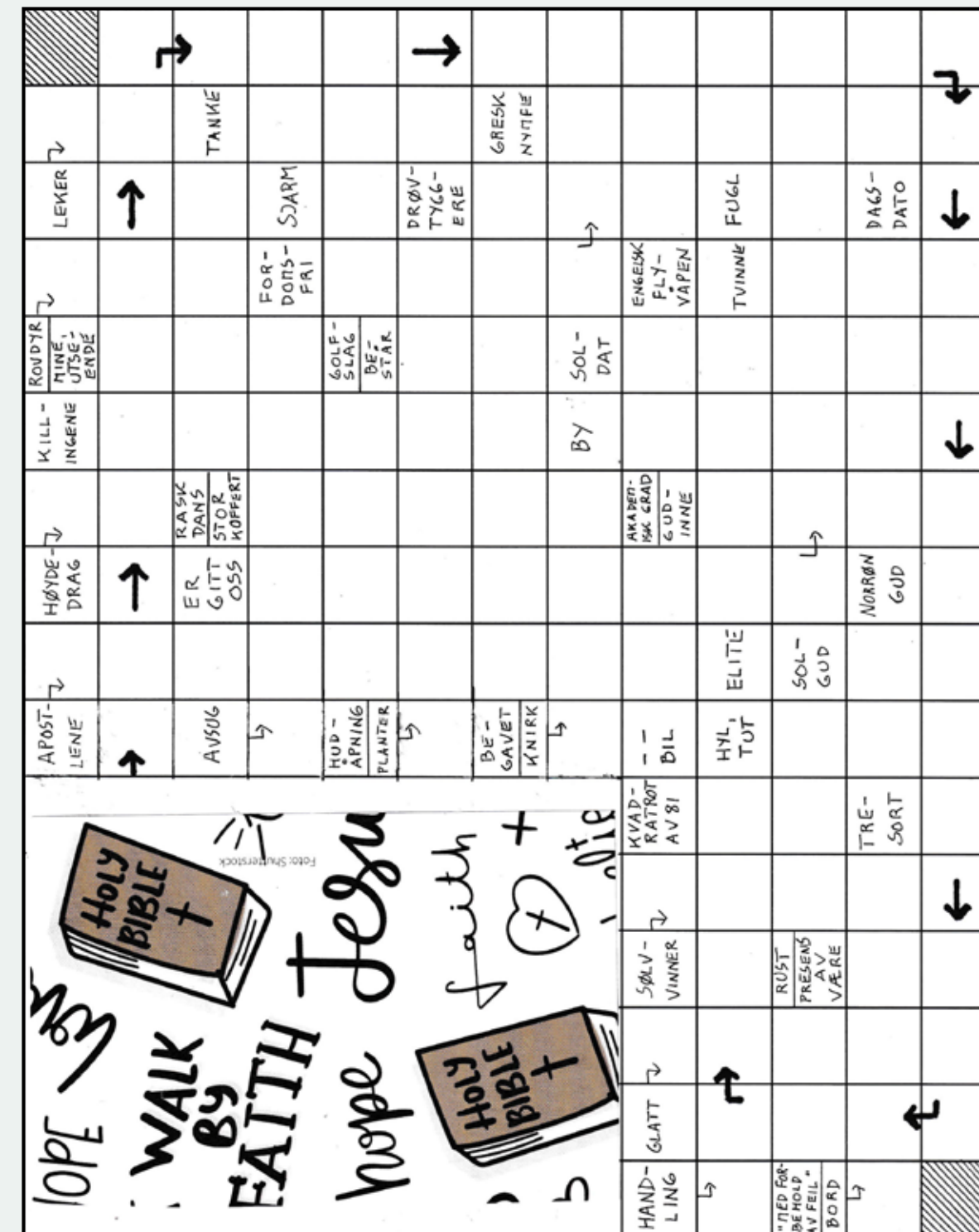
1. De fire evangelistene i NT illustreres ofte med fire levende vesener. Hvilke?
2. Hva heter filosofen som er kjent for å ha sagt at Gud er død?
3. Hvilken artist går under navnet The Boss?
4. Hvilken stilling har Eirik Kristoffersen?
5. Hvilken barnesykdom har du hvis du har Varicella simplex?
6. Hvilken berømt person holdt angivelig til i Sherwoodskogen?
7. Henrik 8. av England er kjent for å ha utløst den engelske reformasjonen. Nevn ett år han levde?
8. Hvor mange koner hadde han i løpet av sitt liv?
9. Hvem skrev romanen *Les Misérables*?
10. Hvilken pris fikk Fridtjof Nansen i 1922?
11. Han het Leo til fornavn og etternavnet hans står på svært mange elgitarer og elbasser. Hva het denne instrumentmakeren til etternavn?
12. Hva heter mannen bak den spesielle og den generelle relativitetsteorien?
13. Hvilke tre land utgjorde aksemaktene under andre verdenskrig?
14. Læren om ligninger, regning med tall og variabler og bokstavregning kalles med et felles ord for?
15. Helium, neon og radon er eksempler på?
16. Betyr sudden death i fotball at første lag som scorer vinner?
17. Hvilke to ministerposter har Jens Stoltenberg hatt utenom statsministerposten?
18. Hvem «jubler høyt i sky, ringer våren inn på ny» ifølge en barnesang?
19. Hvem har ledet arbeidet med NOU «En folkehøgskole for alle»?
20. Når ble det forbudt i Norge å røyke innendørs på alle serveringssteder?

Fasit fra nr 3/2022

Fasit:

1. Matteus - menneske, Markus - løve, Lukas - okse og Johannes - ørn;
2. Friedrich Nietzsche; 3. Bruce Springsteen; 4. Forsvarssejef; 5. Vannkopper;
6. Robin Hood; 7. 1491-1547; 8. 6; 9. Victor Hugo; 10. Nobels fredspris;
11. Fender; 12. Albert Einstein; 13. Tyskland, Italia og Japan; 14. Algebra; 15. Edelgasser; 16. Ja; 17. Finansminister (96-97) og Energi og næringsminister (93-96); 18. Lerka; 19. Rode Margrete Hegstad; 20. 1.juli 2004

Kryssord

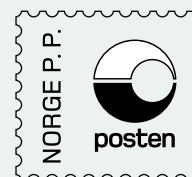
Kryssord: Rolf Bangseid. Fasit kommer i neste nummer.

ISSN 2535-3284

Returadresse:

IKF

P.b. 9140 Grønland
0133 Oslo

Illustrasjon: Karoline Holhjem Soldal

Du trenger ikke være ansatt i folkehøgskolen eller være medlem av NKF for å abonnere på steg. Abonnement tegnes hos Hilde på NKF-kontoret: hilde@ikf.no. Kr 200 for ett år.

TEMA FOR NESTE NUMMER: Møteplasser
Frist for innlevering av stoff: 20.januar